

Št. 2.

V Celovcu 1. februarja 1864.

X. zv.

Bog in narava.

Na višinah sveti Bog stanuje,
Modro po vesoljnosti kraljuje,
Mnoštvo ga obdaja svetlih trum.
In nad zemljo zlati strop se suče,
Do modrosti večne kaže ključe,
Gleda in stermí človeški um,
Kviško se po čistem zraku dviga,
Kamor nevgasljev mu plamen miga.

Neštevilni se blišče svetovi,
Po neskončnosti doné glasovi:
Preden vse je bilo, jaz sem bil,
Močna mi beseda vse osnuje,
Vse mogočna roka mi vzderžuje;
Da bi človek moj se veselil,
Sveto sem nalogo dal naravi:
Naj pričuje o neskončni slavi! —

Al je glas veseljne harmonije,
Ki mi na uhó presladko bije
In v srcé resnice lije moč?
Harmonija je veseljno vbrana,
Vendar pa še lepša struna znana,
Razni ste obé ko dan in noč.
Glas resnice večne sam pričuje,
Vse od kod in kam se izpeljuje.

Svitli žarki segajo v očesa,
Zemlja kaže v njih se in nebesa,
Vse izgine, ako vgasne svit.
Srečen, komur zlato solnce sije,

Rajske mu odpira lepotije,
Svet, v celoti — v delih čudovit,
Ki v soglasji mičnem se spreminja,
V jasniše planjave pot odgrinja.

Kot pred solnčnim zlati zor izhodom
Oznantuje zemeljskim narodom,
Da rodijo žarki beli dan;
Kakor, če do neba plamen šviga,
Da se zemlji v dnu oserčje vžiga,
Priča, kedar se odpre vulkan:
Tako vsa narava oznauje,
Da Neskončni milo gospoduje.

Al bi, ak na nebu ne bi stalo,
Solnce v sinjem morji se kazalo?
Al poganjal bi pomladnji cvet,
Ko bi skrivna moč ga ne budila
In sreberna rosa ne pojila?
Mar bi sukal se vesoljni svet
Bez neskončno modrega vladarja,
Ki zastonj buči mu šum viharja?

Bistre ima duh človeški sile,
Mnogo del so častno se lotile,
Spremlja jih stoletja slave svit.
Nad vse vidno više duh se ceni,
Vendar vstavlja se ob terdni steni,
Kjer pogled mu dalje ni odkrit.
Torej povračuje se v nižave
Gledat dela vekovite slave.

Močna vez edini vse gibanje,
 V večnem teku je prečudno stanje,
 Pot življenju je nemirni čas.
 Po dobrih pa poganja cvetje,
 Po planjavah se razlega petje,
 Čuje sladkih harmonij se glas.
 V nebni luči se blišče kristali,
 Vse Neskončnega soglasno hvali.

Harmoniji človek se pridruži,
 Na visoki stopnji Njemu služi,
 Ki mu dal nesmrtnosti je dar.
 Svitla luč naravo razsvitljuje,
 Ona pa mogočno razglasuje,
 Da gori neskončno lepši žar
 V jasnih krogih zemlje vekovite :
 To je Bog ljubezni silovite !

A. Okiški.

Kelmorajn.

(Obraz iz mojega dijaškega življenja.)

I.

Bil sem dijak druge latinske šole, ko jo primaham domú na praznike in prinesem s seboj v culici vse svoje znanstvene pripomočke : latinsko slovnico, zemljopis in zgodovino avstrijsko, katero je eden naših učiteljev posebno izverstno učil. Ko je prišel v razlaganji do dobe blage cesarice Marije Terezije in je razloženo tvarino izpraševal, vsako leto je zastavil to isto vprašanje: „Was that Maria Theresia, als sie kaum 20 Jahre alt war?“ — Kakor voda iz zajeze pridere na mlinsko kolo, da glasno zaklopoče, tako smo vsi zaklopotali: „Kaum war Maria Theresia 20 Jahre alt, als sie schon die Regierung ihres Vaters antrat“.

Pregledovaje neko nedeljo svoje knjige, razgernem zemljovid avstrijskega cesarstva po mizi. Veliko veselje so imeli rajni atej z menoj, svojim sinekom, da imá že toliko znanosti v glavi; vedeli so tudi nekaj, kaj se po svetu godi, da-si tudi niso znali ni brati ni pisati; pa vendar so službo grajšinskega župana skozi dvajset let prav izverstno opravljali.

Po obliki popirjevi so poznali „soenudl“ (Schätznote), „fentirni list“ (Inventarbrief), „jerofsk rekret“ (Gerhabsdekret), „širn-prief“ (Schirmbrief) itd. in ko se je leta 1848 začel tisti šencani „frahajt“, ki je tlako, roboto, kazen, veršnik, lokno, desetino, koplevnik itd. zapodil, namesto teh pa vendar ne manj štibber prinesel, rekel je marsikteri mojemu rajnemu očetu: „Ko ste še vi bili za župana, tedaj je bilo vendar še boljše, kakor sedaj, ko imamo „burkelmojstre“ in pa „gemajndeferstande“.

Ko razgernem zemljovid ali „luntkarto“, kakor so ga nepozabljivi atej imenovali, vsedejo se za mizo ter rekó: „No! ker se

že na „luntkarto“ spoznaš, poišči mi mesto Kelmorajn in povej mi kaj lepega iz tega mesta“ — Jaz iščem in iščem od Riesen-gebirga do dinarskih planin, od Ina do Alute, od Karpatov do jadranskega morja, ali nikjer ne najdem mesta Kelmorajn, tudi v zemljopisnih bukvah ne. Oče me nekaj časa gledajo, potem pa vstanejo in prav nevoljni iz hiše gredé godernjajo: Že 200 rajnskih sem za-te potrošil, pa še ne veš, kje je Kelmorajn in kje so sveti trije kralji pokopani, zakaj pa sem te v Majprug poslal?“

„Kelmorajn — sv. trije kralji!“ — te besede so mi zmirom bernele po glavi, iztuhtati pa vendar le nisem mogel, kje bi stalo to mesto. Vzajemem Kremplovo „Djanje svetnikov“ v roke, preberem, kar je stalo tam o sv. treh kraljih, in najdem, da so ti sv. možaki pokopani v mestu Kolinu, ki stoji kraj silne reke Rajne, po nemškem: Köln am Rhein.

Ko se vernejo oče v hišo, povem jim, da se bomo o tej deželi še le v tretji šoli učili; kedar pa bom gramatist—principisti se tega še ne učé, kupiti mi boste morali spet novo „luntkarto“ in novo geografijo.

„Pa že spet novo?“ oglasé se ljuba mamka na klopi pri peči, „tvoje ‚štendiranje‘ bodo nas spravilo še ob ‚grunt‘ in poslednjič iz tebe ne bode kaj drugega kakor ‚lumberist‘ (Landwehrst), ktere cesar ravno sedaj nabira“.

Obmolknil sem in si mislil: ne bila bi slaba za dijaka, da ima samo ene bukve skozi dvanajst šol.

II.

Minulo je prvo polletje tretje latinske šole, in mi smo v geografiji že pretepli ves ‚Deutschland‘. Ročno ko so mi oče kupili novo geografijo, poiščem ‚Köln am Rhein‘ in najdem: Köln am Rhein mit 30.000 Einwohnern, dem Sitze eines Erzbischofes und des rheinpreussischen Regierungsbezirkes. Die Stadt treibt lebhaften Handel. To imaš — mislil sem si — o svetih treh kraljih sopet ničesar ne najdeš! O ti presneta geografija, kako me bosta sopet kregala oče in mati, da se v šoli nič kaj prida ne učimo, same posvetne reči, svetih pa nič.

Prav sta imela ljubi atej in draga mamka. Kar nam je pobožnosti ostalo, to so storili vaši izgledje; dolgi roženkranc z debelimi jagodami, po katerih je vaša z žulji napolnjena roka vsaki petek rozljala, ta je nam bil najboljši učenik pobožnosti.

Hotel sem že o božiču domú in očetu pokazati na zemljovidu Kelmorajn, ali debeli sneg in raztergani škornji mi tega niso privolili.

Odložil sem tedaj na pust, ali tudi tedaj mi ni bilo mogoče, ljubih staršev obiskati: hud kašelj me je vergel na slamnato postelj,

in sopet nisem okusil veselja domače koline. Šeste klobasice, ki so mi jih mati v Majprug poslali, prišle so vse raztergane in razdrobljene, in slabi, mesa nenavajeni želodec jih ni ravno z velikim veseljem sprejel.

Ala! — ob veliki noči ali ob ‚vitzmu‘, kakor mi Ščavničarji pravimo, tedaj bodeš očetu pokazal na ‚luntkarti‘ Kelmorajn in povedal, da je tam ‚Sitz des rheinpreussischen Regierungsbezirkes‘.

Na veliki torek se že spravimo na dom; bili smo sami jurjevski korenjaki z razterganimi črevlji, — glasni Krabonošci s platnenimi dolgimi torbami, v ktere bi šla košara klobas.

Pridem proti večeru domú. Oče so ravno plot gradili in se prijazno nasmejali, ko me vsega blatnega zagledajo. „Pje! si li lačen?“ bila je prva beseda mamina, in že mi prinesó mastno kvasanico naproti.

Ko se okrepim, rečem ateju: „Sedaj pa že vem, kje je Kelmorajn. Poslušajte, ročno vam bodem prebral, kar v geografiji stoji“; in ex abrupto sem prestavil: „Kelmorajn ima 30.000 prebivavcev, višega škofa in prajzovski ‚regierungsbezirk‘. Tukaj je živ ‚handel‘.

„In to je vse, kar o tem mestu v bukvah stoji?“ nevoljno oče poprašajo. — „Po tem takem o sv. treh kraljih sopet nič? In za knjige sem moral dati tri svitle dvajsetice, dve pa za ‚luntkarto‘, sedaj pa ni več v njih najti, kakor da je tam prajzovski ‚oevirk‘; „ta ‚oevirk‘ je vendar tako slab, kakor tvoje knjižice“, pristavijo vsa nevoljna ljuba mama.

Velikonočni prazniki, katerih sem se že dolgo pred močno veselil, sopet niso bili tako veseli, kakor bi lahko bili, in to je bila kriva presneta geografija in moja zamazama luntkarta, na kateri ni bilo drugega, kakor debela plava čerta, kažoča reko Rhein, o sv. treh kraljih ni bilo ne sluha ne duha.

III.

Šesto latinsko šolo sem izdelal v Marburgu, in vesela ti majka! hajdi v Gradec — v filozofijo! Na dan, ko smo spričevala dobili, popevali smo po ulicah nekdanj kaj prijaznega mesta Maribora znano prestaro dijaško:

a — a — a

Libera sunt tempora,

Studia finita sunt

Feria jam adsunt

a — a — a

laeta sunt nunc tempora! —

Posebno glasno pa smo vsakokrat sledečo verstico zapeli:

Or, or, or
 Vivat noster professor!
 Farcimina qui attulit
 Primam classem retulit, —
 Or, or, or
 Vivat noster professor!

Pesnik, kateri jo je skoval, ni bil sicer eden klasičnih, ali nam dijakom bila se je prikupila zavoljo svojega klasičnega zapopadka. Kdor ni bil študent ante tempus reformationis gymnasiorum, ta ne vé, kaj je bil nekdanj filozof.

Filozof je bil kralj vsega (idealnega) sveta; njegovo kraljevo žezlo je bil — gerčast ‚Ziegenheimer‘, ali kakor smo ga imenovali ‚kozloizmus‘. Ta palica je bila filozofu neločljiva spremljevalka; v njo je imel vrezane filozof vse svoje prijatelje, tudi vse filistre, ktere je pretepal; eden mojih součencev je imel celo vse svoje upnike v ziegenheimer vrezane, in kedar ga je kateri srečal in opomnil na železno dolžnost, pokazal mu je gerčavko, rekoč, da ga nikdar ne pozabi, — bil je jedernat Korošec, ki sedaj hodi po svetu kot ‚kärntnischer Volkssänger‘. S ziegenheimerjem je filozof tolkel na tla, ako je profesor predolgo ‚tradiral‘, s ziegenheimerjem je tolkel, kedar je izgovoril svoj pathetični: sie!

Filozof je dal vsakemu profesorju priimek: eden se je zval Bar-Jona, drugi Klincismus, tretji Kaštrunismus itd.; ali vendar smo je ljubili vse, ker niso nas izpraševali skozi vse leto.

Prišel sem iz šeste šole domú na praznike; pa še nisem kaj vedel o sv. treh kraljih, ali dosti že o Zevsu, Hektoru, Cereri, — pa kako bi mogel kaj o njih vedeti: v šolskih bukvah ni bilo nič zapisanega, drugih pa nismo dobili v roke, k večemu kake Spiesove romane in Delarosove ‚Räuber- in Rittergeschichte‘.

Med tem so atej pozabili na Kelmoraju in tako so bile počitnice mirne in vesele. Celi mesec so imeli krojači in črevljarji dela zadosti; dobil sem novo suknjo modro, kakor jo mlinarji nosijo, in po najnovejšem ščavniškem kroji. Kolér mi je šterlel za dva pednja od suknje, in škrica sta se režala, kakor lape gladnega volka. Pervokrat so mi oče dali napraviti poštene hlače črez sare ali ‚pantalone‘, katerih izperva niso mogli terpeti. Vendar vsega tega oblačila nisem si upal v Gradcu obleči in se na slavni ‚Luegg‘ postaviti; še le ko mi je graški krojač vse popravil, paradiral sem po glačiji, kakor kakošen Gubernialkonceptspraktikant.

Oče so me sami peljali v Gradec. Predno sva se ločila, rečem jim: „Očka, tukaj sta dva velika hrama polna bukev; tu hočem vse prebrati in poiskati, kar je pisanega o sv. treh kraljih; ali povejte mi samo, po kom ste Vi zvedeli za mesto Kelmorajn, ker ne znate brati?“ Oni mi odgovoré: „Moj dedec so mi pravili, da

so za cesarja očeta cesarice Marije Terezije hodili v Kelmorajn na božjo pot.“ — Čudna reč! mislim si jaz, več ko 500 milj peš hoditi iz Štajerskega na božjo pot.

Z lepimi nauki se dragi atej poslové. Ker nas v šoli med letom niso izpraševali in je vsak dijak učenje na dva zadnja mesca odložil, bilo je dovolj časa po bukviščih premetavati znanosti vsega sveta, in Götheja, Kanta, Hegela in druge slavne možake je filosof v enem tednu prebral. Verh tega si je nakupil na ‚tandelmarktu‘ dosti bukev, da se je mogel ponašati z ‚bibliotheko‘, — v svinjsko kožo vezane ‚Šarbohtarje‘, za kratek čas pesnike, noveliste, romanopisce, potopisce itd., ktere je prodala marsikaka družina, ko je spoznala, da človek ne živi samo ob duhu, temuč tudi o kruhu, da si je kupila kruha in pa karto — za Juristen- ali Philosophenball.

Na Miklavževo, kedar se v Gradcu najboljši rožički prodajajo in so si filozofi po navadi kupovali oglodane cilindre, da so bili v redouti ‚salonfähig‘ ali pa na kakošnem ‚Hausballu‘; grem tudi jaz na Jakominigrund in pregledujem na prodaj postavljene bukve. Perve, ktere odprem, imele so naslov: ‚Reisen durch Deutschland von einem Deutschen. Deutschland 1806.‘

Premetovaje lističe, zadenem na sledeče verstice: Kedar človek prestopi nemško mejo na Štajerskem pri Arnožu, stoji na zemlji ‚Windischarjev‘. Ročno se pozná, da jim manjka vsakega višega izobraženja. Nesnaga, neumnost in vraže so doma pri tem ljudstvu, ktero je enkrat celó hodilo v Köln na božjo pot nekakšnega čudodejnega razpela molit, dokler ni cesar Karol VI. prepovedal tega... — in tako dalje zmirom kosmatejšje, da ne upam častitljivim bravcem vseh verstie zapisati.

Aha — sedaj se sopen spomnim na očetov Kelmorajn, in začnem po graških knjižnicah popraševati po dotičnih knjigah. Debelo so me gledali, ko prosim za Acta Sanctorum, za Bollandiste itd., mislé si menda na tihem, da me luna terka. Eden mi naravnost reče: rajši sezi po Schellingu, kakor po takošnem berilu.

Kdor si je hotel v Gradcu znanosti nabrati, časa je bilo temu dovolj in knjižnice vsak dan odperte. Tam smo tudi pridno gojili drago slovenščino, in čeravno smo bili samouki, vendar smo nekteri daleč dospeli. Nekoliko nas slovenskih ‚akademikov‘ se je pobratilo in sveto prisego storilo, vse žive dni skerbeti za omiko slovenskega naroda. O sveti čas, ko nas je rajni Stanko prekerstil, in nemu rekel: Ti si Martinus, kar pomenja Martovega sina ali bojvnik; jaz pa ti rečem: bodi Davorin in davi sovražnike slovenskega jezika, drugemu: ti si Georgios, to je poljedelec, jaz pa ti rečem: bodi Oroslav, orji in prearjaj zapuščeno polje slovenskega jezika. Imena smo ohranili in je rabimo še dan danes, ali nikdar ne v pobotnicah, zavoljo djanskih nasledkov. Logiko sem doveršil, in

pridem spet na očetov dom. Celo leto nismo se vidili, bilo je tedaj veselje veliko in serčno; oče ročno vprašajo za „cajgnus“, in ga zaklenejo v skrinjo, rekši, da si ga dajo v nedeljo po g. farmeštru prebrati.

Še tisti večer jim vse povem od lepega mesta Kelmorajn, njegovih lepih cerkev itd.; razložim jim vse legende o sv. treh kraljih, kakor sem je bral pri patru Kohemu, in kako je njih sv. kosti cesar Friderik Rudečebradi iz Milana prenesel v Kelmorajn.

Mati so spekli tolčne krapce in se od samega veselja jokali, ko so slišali vse te svete reči. No! sedaj sem pa že potolažena, da se v šolah tudi kaj lepega učite, in da več veš, kakor, v Majprugu, kjer o Kelmorajnu nisi drugega vedel, kakor to, da je tam nek prajzovski oevirek.

„Kako bi se sv. treh kraljev Kovač veselil, ko bi mu to vse povedal“, pristavijo oče, „že dvakrat je bil v Kelmorajn“.

„Kaj, naš konjski vračnik je že tam bil? — to bi vendar rad slišal, — gotovo vas je s kosmato lažjo nakermil?“ začudim se jim jaz.

„Le pojdi in ga obišči“, odvernejo oče, „saj mi mora spet kdo mazil prinesti, ker noben dohtar ne vé tako srečno vračiti, kakor prijatelj Gašper.“

Ponudim se, da hočem drugo jutro sam zgodaj vstati in se podati k sv. trem Kraljem, kar je bilo očetu prav po volji.

IV.

Bilo je lepo jasno jutro mesca velikega serpana, ko se zgodaj spravim na pot proti sv. trem Kraljem. Cerkev sv. treh Kraljev je že prestara podružnica farne cerkve sv. Benedikta v slovenskih goricah.

Ker že sv. Benedikta cerkev čez 1000 let stoji, gotovo tudi podružnica ni dosti mlajša, in to tudi poterjuje nje gotska zidava. Pot se vije skoz goričast svet, kateri je težko obložen z blagimi tertami; po goricah se že od daleč bliščé lepe snažne hiše, nikjer ni zapaziti tiste nesnage, ktero nam žolčapolni nemaški potnik oponaša. Obilno sadonosno drevje dela hladno senco, in po poletnih jutrih odmeva milo sladko žvergolenje veselih tičic od gaja do gaja; pastirček pa mu priglašá s svojo žveglico, pastirica pa s piskanjem na omanovo peró.

Slovenske gorice so res prelepa Krajina, in lepo jesen, kedar glasni klopotci oznanujejo bogato tergatev, tedaj je po slovenskih goricah veselje, ki ga ni mogoče s peresom popisati.

V dveh dobrih urah sem prišel k sv. trem Kraljem, in ko mi pokažejo Kovačevo hišo, krenem jo kar naravnost proti njej. — Hišica je bila lesena, okoli in okoli z drevjem obsajena, tako da je

čedna in bela lukala izmed drevja, kakor tica golobica iz svojega gnezda na košati bukvi.

Poterkam na vrata, pa ne oglasi se nobena živa duša. Odprem tedaj prav rahlo hišne duri, in za mizo zagledam starega serega moža, z velikimi očali na nosu, ki je ravno raznoverstno perje in zeli premetaval in prebiral za pripravo raznih zdravil.

„Dobro srečo, stric!“ pozdravim možaka, ki me skoz velika očala nevoljno pogleda, mislé, kaj me motiš v mojem važnem delu.

„Kaj bi rad, in odkod si?“ bilo je prvo vprašanje. Ko jim povém, da sem sin starega prijatelja, in po kaj sem prišel, tedaj se stari možek prijazno nasmehljá in mi roko podá rekoč: „Ti si graški študent, mar že poznaš kaj trave in zelišča in korenja? — Čuj, ti znaš latinski, tu imam nemške bukve, pa zelišča imajo po gostem latinske izraze, povej mi, kakošna trava je hyosciamus?“ — Rudečica mi zalije lice in ves v zadregi sem stal pred starčkom. Učil sem se sicer na graškem Joaneji botanike; ali naš učitelj nas je prej učil anatomijo zelišč, kakor pa nomenklaturu; pred Kovačem vendar nisem hotel ostati na sramoti; poprosim torej za bukve in iz popisa se prepričam, da se hyosciamus veli po slovenski: zobnjak.

Možek hitro šterklja iz hiše na dvorišče, uterga zel in mi jo prinese, bi li bila prava, kar mu poterdim. To je dobra zlahtna trava, reče možek, ž njo sem že dosti plućnih bolezni ozdravil. Iz te bode tudi vraštvo za vašega konja, le malo poterpi, dokler iz kuhinje nazaj ne pridem.

Med tem sem pregledoval njegove knjige. Na mizi je ležala debela knjiga z naslovom: *Freiwillig aufgesprungener Granatapfel, dass ist Buch, in welchem seynd unterschiedliche Arzneimittel für Menschen und Vieh* itd. Na nekem listu je bilo priporočeno zdravilo za božjast: ‚ein rother Hund mit Regenwürmern gespiect‘.

Imel je možek tudi slovensko sv. pismo, in več drugih nemških in slovenskih molitvenih bukev. V kotu za mizo je viselo veliko razpelo, ki je bilo ovito z dolgim čislom (roženkrancem); tudi sliko svetih treh kraljev sem našel in podobščino kolinskega doma z napisom: ‚Der Dom zu Köln am Rhein‘. Po policah so stale čašice, lošeni peharčki, piskrički itd., v ktere so bili zdravilni duhi zaklenjeni. Čez pol ure pride možek iz kuhinje, in ko ga po plačilu poprašam, odgovori: Midva se bova že z očetom pogodila; saj so pošten mož, ter me prav debelo pogleda v znamenje: sedaj znaš iti, ker moj čas mi je drag.

Vendar mi serce začne rasti, in jaz prav pohlevno rečem: „Ne zamerite mi, dragi stric! moj očka so mi pravili, da ste vi že bili dvakrat v Kelmorajnu; — ali bi mi ne hteli kaj povedati o lepi cerkvi, ktere podoba tu na steni visi, o grobu svetih treh kraljev, in kako ste tje prišli?“

To je dolga historija, dragi moj študent! Če se ti nē mudī, znaš me počakati, čez tri ure pridem nazaj; sedaj moram nekega bolnika obiskati.“

Lepo se stricu zahvalim, in rečem, da jih počakam, med tem pa hočem v bližnji soseski součenca obiskati. In tako sva se za kratek čas ločila.

V.

„Dober dan, Caesar, kaj dela brat?“ tako pozdravim svojega dragega šolskega tovarša, s katerim sva ‚von Pick auf‘ v šolo hodila pod dvema cesarjema: Francem, poslednjim nemškim cesarjem, in njegovim dobrotljivim sinom Ferdinandom.

„Kaj pa še več? On bode kedaj cesar?!“ zagodernjajo mati mojega tovarša, — prot je za njega, vsak dan bi ga svobodno s protom narezala, saj noče več na pašo goniti, od kar v Gradcu v šolo hodi; zdi se mi, da zares misli, da je kakošen cesar. Nemanjaku tudi jesti ne diši, samo cvertje in klobase bi jedel; je-li si tudi ti tak prevzetnjak?“

„Bog obvari! — Jaz žvečem suhe rumpice, na paši zobljem pečeno koruzo; meso vidimo pri nas le na Božičevo in na pust.“

„Ali slišiš Matek? — Ti pa si tako špurav in zberljiv.“ — Moj prijatelj, kterega smo v Gradcu v Cesara prekerstili zavoljo vojske, ki jo je imel z nekim Vlahom Friulcem, potomkom starih Galov, in ktero sem jaz v klasični latinščini popisal v svojem delu: „Matecii Tepecii Caesaris bellum gallicum libri tres“, ki pa še ni belega sveta zagledala, ker moji rojaci latinskih bukev malokdaj beró, slovenski pa jih nečem na svitlo dati, ker slovenski braveci po navadi bolj skerbé za svoje bravee, kakor za knjige, ta moj prijatelj ni bil ravno radost matere svoje, kar jim je razodel, da hoče ‚fiziko‘ v Zagrebu ‚študirati‘.

Skerbna mamka mi ročno odkrijejo svojo serčno bolest. „Slišiš, dragi moj? Matek noče več v Gradec, temuč v Zagreb; horvaškega študenta pa jaz ne morem viditi. Vsi pridejo zaraščeni domú, z gostimi mušfacami, slišala sem pa tudi, da se horvaških študentov branijo v Gradcu v ‚pristahoz‘ (Priesterhaus).

„Ne bojte se, draga mamica, za Mateka“, potolažim starko, „on bode še šentlenarski dekan. — Matek! vzemi puško in pojdiva vereric streljat. Kaj se tako kisló deržiš, ko da bi ti bila pura kruh snedla.“ Mati se nasmejé in odidejo na svoja opravila; midva pa vzameva puške s klinov in — pod košate orehe.

Lov in strelba je bila tedanjih dijakov najslajše veselje o počitnicah. Tudi potovali smo po svetu, posebno radi po gornji Avstriji, kjer je bil ubogi dijak po samostanih in pri bogatih kmetih vsikdar gostoljubno sprejet.

Kakošen s razloček med tedanjimi in sedanjimi sini Muz! Pred 30 leti še ni bilo turnerskih družeb, svoje mišice smo vadili z filistri; nismo še imeli javnih govorov in pomagali vladati države, ves naš govor je bil: „Quousque tandem abutere Catilina (professor, praefecte, director) patientia nostra!“ Ta govor je vsak dijak iz glave znal, in kramljal je po latinski bolje, kakor sokač (kuhar) pri kakem zagrebškem kanoniku. — Sedaj pa, ko so v Borovlinu spoznali, da Cicero ni prav latinski pisati znal, sedaj tudi dijak kritizuje latinske klasike s svojo bogato ‚Partikelweisheit‘. — Glejte: ‚laudatorem temporis acti‘ utegne me marsikteri zaverniti, ali ‚tempus actum‘ ‚die gute alte Zeit‘ je imela zlate in srebernjake ‚nervum rerum gerendarum — et studiosorum gambrianantium‘.

Ko se verneva z lova domú, kakó so nama postregli Matekova matka: petero loparjev je nosilo mastne gibanice, ‚z verha‘ pa so priromale debele buče: goričana milovana.

Po kosilu se poslovim od prijatelja in se podam zopet k sv. trem kraljem.

VI.

Večerno solnce je čarobno obsévalo cerkvin zvonik in po dolini so se milo razlegale mične pesmice pastiric, ki so že zbirale čredico, da jo ženó proti domu. Urno stopim proti Kovaču in pod košato hruško najdem osemdesetletnega starčeka, kjer je počival in si pot s čela brisal.

„Ravno sedaj sem prišel domú; pot me je utrudila; v Kelmorajnu ne bi več mogel“, tako me starček nagovori, ko pred njega stopim. „Lezi tu zraven mene na zeleno trato in poslušaj, kar ti pripovedujem o svetem Kelmorajnu.“

„Za cesarja Jožefa, ko sem bil 15 let star fantič, podal sem se s svojim očetom pervokrat na božjo pot — v Kelmorajnu.“

„Šla sva prav sama, ker v procesijah hoditi je bilo ostro prepovedano. Moj ded so hodili še v obilni romarski družbi. Bila je že od nekdanj stara navada Slovencev, vsako peto leto v Köln na božji pot hoditi, častit sv. treh kraljev in pa čudotvorne božje martre. Kako se je ta božja pot začela, tega nisem mogel zvedeti; vendar je morala že več sto let biti navadna, ker so Kolinčanje romarje, kakor so mi dedec pravili, vsikdar pri mestnih vratih slovesno sprejeli ter jim vse svetišča pokazali in v vsem lepo postregli.“

„Šla sva z rajnim očetom, Bog jim daj dobro! na Celovec, Belak, Inšbruk po stari cesti v Augšburg, in od ondod dalje naprej. Skor dva mesca sva potovala sem in tje.“

„Poslednjokrat sem bil v Kolinu leta 1800, ko je bila znana francoska vojska. Pot je bila nevarna, vendar sem srečno prišel v

nemški Rim. Ravno ko je zvonilo večno luč, sedem na kamnato klop poleg vrat neke velike tergovske štacune. Odkrijem se in začnem ‚Angel gospodov‘ in pa ‚Oče naš‘ in ‚Zdravo Marijo‘ po slovenski. Ko tako molim, poslušša me kakih 10 let star fantič in na enkrat zbeži v štacuno in pripelje svojega očeta s seboj. Prijazni gospodar me po nemško nagovori: ‚Ali razumete nemški, od kod ste?‘ — Rečem mu po nemški, da sem potnik romar iz Štajerskega in da sem prišel že drugokrat v Kolin k grobu sv. treh kraljev molit.“

„Gospodar mi reče: ‚Vi ostanete danes moj gost in še več dni, če je vam ljubo; iz serca rad Vas z vsim oskerbim‘; in potem pokliče svojega služabnika, kateri me v lepo sobo odpelje ter mi bokal žarjavega Rajnčana prinese. Za večerjo dobim dobro pečenko in zopet bokal vina, potem pa se vležem spat, ker sem bil močno truden. Spati vendar nisem mogel; zmirom mi je po glavi šumelo, od kod in kako je to, da me je ta gospodar tako prijazno sprejel — morebiti je tudi Slovenec ali vsaj Štajerec.“

„Vso noč nisem očesa stisnil. Drugi dan zgodaj vstanem, in grem pred oltar sv. treh kraljev molit, da se zahvalim Bogu, da me je obvaroval na tako težavnem poti, in da molim za gostoljubnega svojega dobrotnika. Ko pridem iz cerkve, poišče me gospodar sam v moji sobi ter mi reče: ‚Vi morate najmanj en teden tu ostati. Čez teden dni bode moja ženka, ki mi je bistrega fantiča porodila, popolnoma ozdravela, in tedaj se bode vsa naša rodbina sešla, in mi bomo praznovali prav vesele kerstitke; z menoj in z mojimi se morate tudi Vi, moj dragi, veseliti.“

„Celi teden sem imel časa dovolj mesto ogledati in vse njegove konce pregledati, tudi prijetne okolice, in vsakokrat, ko pridem domú, vselej se mi je prav lepo postreglo.“

Med tem, ko mi starček tako mično svoje romanje v Kelmorajnu pripoveduje, prihiti iz bližnje vasi deklica po njega, naj se pašči, kolikor more, da ozdravi voliča, kterega hudo vije.

„Ti presneti volič“, mislim si, „ti si zopet kriv, da ne bom zvedel cele Kovačeve povesti.“ In res, starček je ročno za palico prijel in mi resno rekel: „Moj dragi študent! dolžnost me kliče. Bog je zapovedal bližnjemu pomagati v nesreči. V nedeljo pa pridem k vam, in vam dalje povém, kako se mi je godilo v Kolinu.“

Rumeno solnce se je že začelo skrivati za Pohorje, in me sililo domú. Poslovim se s serčno zahvalo. Domá so me že težko čakali in me posvarili, zakaj sem se tako dolgo zamudil. Ko sem pa starišem povedal, da prijatelj Gašper v nedeljo k nam pride in nam bode o Kelmorajnu pripovedoval, koj so se sopeset zvedrile lica vseh domačih.

VII.

Dnevi do prihoda kraljevskega Kovača zdeli so se mi tako dolgi, ko da bi celo leto teklo. Soboto večer je sestra mizo in klopi čedno omila, saj smo pričakovali imenitnega gosta, kateri je že dvakrat v Kelmorajnu bil; jaz pa sem nože nabrusil, in osnažil kositerne okrožnike pa majolike, ker sem dobro vedel, da bode v nedeljo boljše kosilo, kakor po navadi. Ko pridem od velike maše domú, že najdem Kovača z očetom za mizo. Starček se mi prijazno nasmehljá in sproži: „No, študent, danes pa bodem do konca povedal svojo historijo.“ — Po opravljeni molitvi sedemo vsi domači za mizo, on se skašlja in začne na mojo prošnjo povest tako-le nadaljevati:

„Prišla je druga nedelja mojega bivanja v Kelmorajnu. Vsi domači so bili pri službi božji, štacuna je bila zaperta celi dan, in ob eni popoldne pride me gospodarjev fantič klicat h kosilu. Ročno grem za njim; pa kako se začudim, ko me pripelje v veliko sobano s dragocenim pohištvom med bogato oblečene goste, kateri so mene ubozega romarja v borni suknjici gledali, kakor zajec štor po noči, češ, da ima pred seboj kapusno glavo. — Prav po keršanski šegi vsi gostje odmolimo, in po molitvi odloči gospodar vsakemu svoj sedež, mene pa na prvo mesto posadi.“

„Sopet smo drug družega gledali, in nobeden ni umel gospodarja, kam s to častjó namerja. Od kraja se je malo govorilo, in še le ko gospodar vstane in vsakemu gostu v sreberne bokale natoči zlahnega Ranjčana, razvezali so se vsem jeziki. Na to gospodar vstane in začne blizo tako-le besedovati: ‚Častiti gostje, večidel moji rojaci! smešno se Vam morda zdi, da sem danes pri naši častiljivi mizi na prvo mesto posadil prostega romarja sv. treh kraljev — da bi bili zmirom zavetniki naše hiše! — ali danes obhajam jaz blag spomin sreče svojega prededa. Znano Vam je, da romanje k sv. trem kraljem v naš nemški Rim že več sto let terpi; celó iz daljnih avstrijskih pokrajin so v obilnih trumah prihajali romarji, kakor se bere v letopisih našega slavnega mesta. To pa menda še ni Vam vsem znano, da je tudi naš preded bil ubog romarček, kteremu in po njem nam je pomagala pobožnost k prihodnji sreči.“

„Za cesarja Karla VI. so prišli romarji iz Kranjskega, Štajerskega in Koroškega poslednjokrat v večih trumah v naš veličastni Kolin. Zaostal je tu 15 let star mladič, kako? — to se ni moglo zvedeti, ali so ga nalašč tu pustili, ali je sam rad ostal.“

„Bilo je ravno zvečer, ko je ‚Zdravo Marijo‘ zvonilo, in ta mladič s svitlimi solzami v očéh je na glas molil v svojem jeziku na klopi pred štacuno sedé ‚Angel gospodov‘ in ‚Oče naš‘ za verne duše v vicah. Prededu od materne strani se je ta pobožnost mladen-

čeva dopadla; on vzame ga pod streho, in spomniviši se nauka Zveličarjevega, da moramo popotnike sprejemati in lačne nasititi, — njemu lepo postreže. S pomočjo nekega godbenega učitelja, ki se je iz Češkega k nam naselil, in dekle iz Lüneburga, kjer kakor vam je znano, še sedaj po nekterih vaséh vendiški govoré, zvedeli so preded blagega spomina, da je ta mladič iz dolnjega Štajerja domá, kako se piše in kako je v Kolin prišel.“

„Ker je mladič na vprašanje: ali hoče tu v službi ostati, ročno svojo voljo razodel, rekši, da doma malo kruha raste, in da so mu starši že pomerli, zato ga preded v službo vzamejo.“

„Mladič je kmalo pokazal svojo bistro glavo in pošteno serce; bil je bogaboječ, kar so naši predstarši še bolj porajtali, kakor srebernjake, zato se je prededu prikupil in jim pomagal pri vsakem terznem poslu. Dobro se je naučil v kratkem času nemškega jezika, pridobil si potrebnih kupčijskih znanosti, in slednjič, ker so edino hčerko imeli, dali so pridnemu mladiču svoj blagoslov in roko svoje ljubeznjive edine hčerke.“

„Ta romar, odslej priden tergovec in moj preded po očetovem kolenu, ta je iz male kramarije našo hišo povzdignil v veliko tergovijo, in v hvaležni spomin, da sta mu molitev in keršanska pobožnost pomagala k sreči, naučil je svoje otroke v slovenskem jeziku moliti ‚Angel gospodov‘ in pa ‚Oče naš‘, in je v svoji oporoci sporočil, naj se to zmirom godi, dokler bode naša rodbina obstajala. Molitev, po očetu še spisano, hranimo, in vedno jo molimo jaz in moji otroci. Pred tednom dni pa je moj fantič tega možaka zaslišal na tej isti klopi, na kateri so moj preded molili, moliti našo rodbinsko molitev, in mi pride tega praviti. Jaz pridnega romarja vzamem pod svojo streho prav iz serca vesel, da vidim enkrat v svojem življenji rojaka svojega prededa. Zató sem ga danes počastil in moji žlahti napravil veselo godovanje v spomin ubogega svojega pokolenja in v spomin začetka sreče naše hiše.“

„Vse je stermeče poslušalo gospodarjevo pripoved, potem pa so mi vsi zdravico napili tako glasno, tako serčno, kakor sem je le navajen v hiši svojega prijatelja kraljevskega župana.“

Ko Kovač dokončá svojo povest, vprašam ga: „Ali nisi zapomnil imena te pridne rodbine?“ — „O pač, imam še listič, na kateri je gospodar sam svoje ime zapisal, in ponudi mi, naj ga berem: Glasilo se je Wilhelm Trobisch.“

Leta 1856 sem na svojem potovanji po Nemškem tudi obiskal Kelmorajn. Popraševaje po tej rodbini sem zvedel, da je že leta 1817 kolinsko koleno pomerlo, eden tih potomkov pa je živel kot knjigoteržec v Lipskem. Tudi naš romar sv. treh kraljev, Kovač, so še tisto leto umerli; bili so gotovo poslednji romar kelmorajnski.

Dav. Terstenjæk.

Pred spanjem.

(Iz ruskega A. S. Ilomjakova.)

Polnoč je davno že, naj malo oddahnèm ;

Čas je, da v mirnem snu zaprèm

Oči, ki trudne so od bdenja,

Da od pozemskega šumenja

Zdaj v persih si nemir zatrèm.

Uže ležim . . . Kakó v sladkosti čudni

Vse diha tu! . . . Kak dobro se mi zdi,

Da je končan težavni dan in trudni,

Da morem se v tihoti brez skerbi

Do jutra zibat' v sanjah lepšega življenja,

In v domišljiji nov ustvariti si svet,

In sred veselega stvarjenja

Prečudno vzvišeno živet'.

Naj jutri spet navadnega šumenja! . . .

Naj jutri spet! . . . Poroka kje dobim,

Da kdaj danico zlato vidim sopet vstaviši?

Kdo je prok mi, da zaspaviši

Zdaj v večnem spanji ne zaspim?

Mordà, ko svita zarja tiha,

Ko jutru se zlaté meglé,

Na nemi postlji pa dobé

Le truplo še, ki več ne diha.

Oh strašno. Sanj je goljuživ!

Ko bi moči življenja zgrudil

En sam trenutek zapeljiv,

In v plen mogli je ponudil!

Če bi mi čuvstva globočin,

In burnega strasti veršenja,

In misli derznege letenja

Končal trenutek le edin?

Na morji bil sem, v divji bitvi,

Na kraji globočin in skal :

In za življenje to v molitvi

Se k Bogu nisem še podal.

Al v tihem miru ko počivam,
 Da v mé nenadno trešči vdar,
 Al v temni ko pozabi bivam,
 Da vzame me s svetá vihar —
 Protivno je. — Stvarnik predragi!
 Usliši nočne prošnje glas!
 Kedar po volji Tvoji blagi
 Nastane moj poslednji čas,
 Predčutja pošlji mi in znanja!
 Takrat s pokorno pa glavó
 Brez malodušnega mermranja
 Priklonil bom se pred Tebó.
 Takrat naj smertni le poslanec
 Mi pride v hišo razdiravec,
 Kot gost pričakován težkó!
 Sercé ne bo se treslo straha,
 Orjaka meril bo pogled;
 Duhá v nebo iz zemlje praha
 Pa nesel derzni bo polét.

Poslovenil J. Vesnin.

Kosovo polje.

(Historiško-romantičen obraz; v češčini spisal P. Chocholoušek.)

II.

Na dolgem Kosovem polji taborí serbski narod. Ali tolika je vojska, da ni mogoče razpeti zadosti šotorov. I pa kaj? saj je Serb navajen vročine, navajen gerdega in viharnega vremena; solnce razgreva mu ude, naliv mu pere lasé, vihar — ta pa suši. Bog že vé, kaj jači pravoslavni narod; vé, kaj sreči Serbe, da vspéšnejše pobijajo mohamedane — kervave sovražnike Kristusove vere.

Ob reki Silnici, ki se vije po Kosovem polji, na obéh stranéh, kakor labudova krila, tako se zibljejo beli šotori, ko veter potegne. Na daleč in na široko, dalj ko nese oko, in pod milim nebom taborí vojska. Le tam pa tam stoji vmes kak bel šotor, nad šotorom pa se vije prapor za znamenje, da je tú vodnik tega ali unega oddelka, zato da poročnik vé, kam med tako množico. Na levem krilu vihrá Brankovičev prapor, na desnem Obiličev, sredi med obema pak nad Lazarjevim šotorom serbska zastava, prapor velicega carja Dušana; Tverdko bosniški in Kastriota skaderski, ta dva taborita pa kako

uro stran v zasedi. Balža, albanski poglavar, že zmagovito odganja turška kerdela in napada njih zemljo; in Šiman bolgarski zaderžuje bisurmane, da ne morejo čez Balkan, da bi se udarili s serbskim narodom. Pa ne more jih tako dolgo zaderževati. Posla za poslom pošilja, naj Serbje berž pridejo na pomoč. Pa car Lazar vé, da je res treba naprej, zato da bi bisurmanstvo berž pokopali v Balkanovih prepadih, da bi v prihodnje Turkov bilo groza evropskih obali; ali ovirata ga vojvoda: — zaderžuje ga njuna nesloga, ktere pa ste krivi ženi, ki ste za njima v tabor prišli na pogubo Serbskeje.

Branković in Obilić nista si bila nič podobna; pa njuni ženi tudi ne. — Mara je imela nekaj dajmoničnega nad seboj; nikogar ni mogla viditi, da bi bil v večih čisljih, niti sestree, niti brata, še roditeljev ne. Sovražila je vsacega, ki je bil v veči časti nego sama; pa tudi ni nič marala: kar s pota ga je spravila, zato da jej ni več napotja delal. Ko je bila prišla v tabor, precej potlej se je s sestro — z Vukosavo sešla pred očetovim šotorom. Pa menda je že vidila, da carska straža večo čast daje sestri, ali pa tudi mogoče, da je kaj družega čutila, — začela je zabavljati Vukosavi, pa zoper njenega moža: zoper Miloš-Obilića; jezna Vukosava pa jo je udarila.

Vstane velik krik; obojni spremljevalci so se hteli spopasti, — razžaljeni, tako da jih je sam Lazar komaj utolažil. Hčerima pak je zapovedal, naj gré vsaka k svojemu možu v šotor, pa naj nobena ne gane se nikamor. Ali ko hitro ste bili odšli, prihitel je Branković. Hotel je zadostitev. Prisegel je, da meča ne izdere zoper bisurmane tako dolgo ne, dokler ženi in njemu ne bode zadoščeno za tako razžalitev.

Zbrali so se bili knezi. Pa razsodili so, naj vojvoda po stari viteški navadi sama v dvoboju to poravnata. Pa res, — precej so začeli priprave za to; Amurat je Šimanu pa silil čez mejo, pa Serbje ne da bi mu bili šli na pomoč, temuč mudili so se s pripravami za dvoboj, ki je bil precej še tisti dan.

Sam v šotoru sedi car Lazar — globoko zamišljen. Z obema rokama podpira glavo in stermi v list, ki je na mizi razvit. Globoki, bolestni vzdihljeji se mu vijó iz tesnih, močno kipečih persi. „Nesrečni Lazar! nesrečni oče!“ nagovori sam sebe in globoko vzdihne, „ni še zadosti to, ker moram krotiti neslogo v svoji rodovini, zdaj še izdajstvo! Sveti Sava! Domači mi niso zvesti, o jaz nesrečni oče! Kako bi je kaznoval, da tudi mene ne bi bolelo! Pa on, on! Prej bi bil verjel, da se solnce izmakne, nego da me Miloš izda!“ Pa sopet umolkne. Neka druga misel mu šine v glavo. Na enkrat se mu razvedri obličje. Zakaj vendar sem tako radoveren? Saj vendar vé, kako prekanjeni so sinovi lažnjivega proroka. To je, samo to, pa nič družega ne: vzeli bi mi radi naj-

boljšo podporo, — ti tepci, kakor da bi jaz ne poznal Obilića, kteremu sem vse zaupal, kar sam dobro vé; on mene ne izda, — nikdar!“ djal je terdno prepričan.

Car tleskne z rokami in njegov stražni vodnik stopi v šotor. „Pripelji mi Turka“, veli Lazar, „potlej pa idi ven, da bova sama, dokler te zopet ne pokličem.“

Vodnik se globoko prikloni pa odide. Pa kmalo se verne z vkljenjenim Turkom, potlej pa pusti carja in Turka sama.

Turek se je skerbno ozerl po šotoru. Ker je vidil, da sta sama s carjem, zategne usta in zaničljiv smeh se mu zaziblje okoli njih. Pa car Lazar je bil od njega obernjen, za tega delj ni nič vedel za to, ko se je bil zopet obernil k Turku.

„Turek! ali veš, kaka osoda te čaka za tvoj posel?“ vpraša car bisurmana resno čez nekoliko časa.

„Taka, kakoršno mi je odločil Allah“, odgovori vjetnik mirnodušno.

„Smert si zaslužil“, nadaljuje Lazar, „tej tudi ne uideš, ako ne poveš resnice.“

Zaloteneec skomizga z ramama: „Allah je edini Bog in Mohamed njegov prorok.“

„Tiho, zaslepljenec!“ skoči mu v besedo Lazar in križa se.

Pa Turek terdovratno nadaljuje: „Naj bode, ako umerjem, umerjem v Allahovi službi, pojdem pa zato v raj, ki ga je prorok obljubil vsem njegovim ljubljencem.“

Lazar se je čudil taki hladnosti. „Čegavo je to pismo?“ vpraša Turka in pokaže na list na mizi.

Turek je pogledal pismo in sklonil glavo: „Češčena Allah in njegov prorok! Vidim, to je list, ki ga je pisal moj gospod, paša, nepremagljivi Amurat.“

„Komu bi ga bil moral pa oddati?“ vpraša car.

„Tvojemu vojvodu, Miloš-Obiliću“, odgovori Turek serčno.

„Lažeš!“ — To je bilo osupnilo Lazarja.

„Zakaj si me pa tedaj vprašal“, odverne Turek, „če mi ne verjameš?“

Strašno razburjen koraka Lazar po šotoru. Vnovič se je zbudila v njem nezaupnost do Obilića in borila se z zaupnostjo. Dolgo je trajalo, predno se je umirila mu serčna nevihta; zopet se vstopi pred zajetnika in ga vpraša: „Al veš, kaj stoji v tem listu?“

„Kaj misliš“, odverne Turek, „da bi moj gospod skrivnosti zaupal svojemu sužniku? On le zapové: idi! — pa grem, in da mi zapové umreti, — pa bi tudi moral, kajti — on je prorokov namestnik, gospod, ki ima v oblasti življenje vseh ljudi.“

„Lej, jaz te nisem vprašal“, skoči mu Lazar v besedo, „za kaj imaš ti svojega gospoda, zdaj sem jaz tvoj gospod, gospod tvojega življenja; saj sem ti že djal, le z resnico si lahko odkupiš življenje.“

Turek se je zarežal, pa ni vidil Lazar, ampak nadaljeval je: „V taborji, — zakaj si pa tako skrival se? menda zato, da ne bi bil vidil te; pa ko smo te bili zalótili, — zakaj si hotel uiti, če ne veš, kaj je v tem pismu?“

„Zato, ker je moj gospodar tako zapovedal, zapovedal meni, svojemu sužniku“, odgovori zalótenec, „pa Allahu ni bila všeč njegova zapoved, — Allahu, ki je mogočnejši nego paša, mogočnejši nego prorok sam.“

„Pa kako je to, da je Amurat ravno tebi zaupal tako skrivnost, kakoršna je za-nj? Ali morebiti da poznaš Obilića?“ vpraša Lazar.

„Rajši bi ga ne poznal“, odgovori Turek, „saj sem ga vidil v Prizrenu, takrat ko je nada pravovernim, zvezda juternica: sultanič Bajazet na ušesa vlekel, kaj je govoril.“

Car je prebledel, pa oberne se stran, zato da ne bi Turek vidil, da so mu bridke solze zalile oči.

Radost je plamenila zalótencu na obrazu, ali varen je bil; precej je bil zopet miren.

„Pa sem tako ljubil ga!“ šepetal je sam za-se Lazar, in desnico pritisnil k persim, kajti hotele so mu počiti. Preletel je vse Obilićevo življenje, pa — bilo je polno predragih zaslug za carja in za domovino. To se ni vjemalo z gnjusnimi zajetnikovimi besedami; pa vendar, od kod ta Turkova neustrašenost, ko odgovarja?

Zopet se je ojačil car in obrnil se k zajetniku: „Turek, ti me kaniš! Ko bi ti poznal Obilića, ne bil bi se med Brankovićevo vojsko, ne bil bi se rinil k vojvodu Vuku.“

„Hm“, odgovori zalótenec zopet hladno, „kako bi pa bil poznal, ktera vojska je Brankovićevo, ktera pa Obilićevo. Mislim sem, da je Vukov šotor Milošev; sam Allah me je preslepil.“

„Turek, povej resnico“, velel mu je Lazar, „če si hočeš oteti življenje.“

„Ali sem te že kdaj prosil za-nj?“ odverne ošabno Turek. „Ako tudi utegnem umreti na djaurski zemlji, zato mi vendar prorok ne zapre vrat v éden!“

„Teda se čisto nič ne bojiš smerti“, djalo je car, pa bolj sam sebi nego Turku. Nekoliko časa je premišljeval, potlej pa hitro stopil na stran, odperl kovčeg in zlato in srebro je zalótencu zalesketalo v lakotne oči. „Turek, za terdno vém, da lažeš, ali — hočem izvedeti resnico; povej mi po pravici, pa ti pustim življenje in dam vse to-le bogastvo.“

Turek se je narežal. Izbuljeno je gledal lesketajoče bogastvo, vidno, da se je boril sam s seboj. „Ali prisegel sem, da bodem večno blodil pred rajskimi vrati, če ne izpolnim zapovedi, pa kaj je to zlato, ta sreberina v primerji z večnostjo? — nič, slina od

ust.“ Tako je premišljeval Turek; ni se mogel odločiti, da bi zinil, kaj bi raji.

„No, povej!“ silil ga je Lazar in kazal mu zlato.

„Ko bi drugače govoril“, spregovori spet Turek, pa s povzdom, „ali bi zato potlej moje besede bile verjetniše, nego prejšnje?“

Lazar se je začudil. „Prav imaš!“ spregovori po kratkem premišljevanji, zapre kovčeg, pa stopi pred Turka. „Dobro si se obnesel. Legal si sicer; prevaril si me, kakor ti je bil sultan naročil, pa zato ti vendar nič ne storim. Lahko poveš Amuratu, da ne bode nič iz njegove zvijačnosti; le povej mu, da car Lazar dobro pozna svoje prijatelje, naj le misli, da kristjanski vitez nikoli ne izda Boga, niti svojega carja, svojega naroda!“

„Zlate besede — res“, mermral je Turek sam za-se, „pa v persih tu vendar ogenj peče. Ali menda Branković ni kristjanski pes? haha!“ smejala se mu je srce.

Car zopet tleskne z rokami in stražnik stopi v šotor. „Vzemi stran železje Turčinu“, veli mu car, „pa spremi ga iz taborja: naj gré.“

Pa kakor da vodnik lastnim ušesom ne bi bil verjel, vpre oči v carja in vpraša: „Jasni car?“

„Saj sem rekel“, seže mu v besedo, „stori, kar sem velel, pa precej, zato da mi berž izpred oči pride ta gnjusni bisurman.“

Turčin se je posmehtil in zmignil z ramami, kakor človek, ki koga miluje zaradi njegove zaslepljenosti: šel je z vodnikom, pa nič ni Lazarju zahvalil se za življenje.

Nevoljno je Lazar gledal za Turkom. „Če je legal, ali pravico govoril, saj ni drugače mogel“, djal je, ko je bil bisurman odšel. „Bogu in Jezusu Kristusu priporočam sebe in narod; ako on hoče, pravoslavni križ lahko zmore bisurmanstvo in izdajstvo; če nas pa hoče Bog pokoriti za grehe naših očetov in za naše grehe, potlej bi bilo pa vse zastonj, tako ali tako upirati se njegovi sveti volji. Pa vendar — mohamedan se ne bode bahal s tem, da je skalil mi zaupanje do najmilšega sina, tega pa vendar ne tega! — Umolkne za časek. „Oh zaupanje“, šepče, „moje zaupanje, — vendar le je skaljeno! Ali kakor Bog hoče! Ako me res izda, — ako izda svojega Boga, kaznuje naj ga zato Vsevedni, bodočnost bode pričala, da car Lazar ima dokaz v rokah, — dokaz, da je izdajnik“, in vzdignil je list, „da se vendar zavoljo prejšnje ljubezni ni hotel maščevati nad njim“.

Človek je človek. Lazar je poznal svojega zeta Obilića, poznal, kako je zvest, ali vendar, — odperl je srce nezaupljivosti do njega, — nezaupnosti, ktera bolj in bolj raste, kedar se je nje seme ž vgnjezdilo v človeško srce, in začne kaliti. Le plemeniti stan, samo ta ga je še zadrževal, da se ni prenaglil. Že — ker sta se zeta bila razperla, že to je zajedalo mu, zatorej pa ni imel

več toliko hladne serčnosti, toliko svesti, da bi tej goljufiji segel do korenine ter sprevidil, da preti poguba njemu in najboljšemu podporniku — Miloš-Obiliću, pa da Vuk Branković je kriv vsemu temu. Dal se je bil premotiti, kakor je bila Brankovićeva žena, brezvestna Mara še takrat v Prizrenu potolažila moža; pa da-si ni vse tako se zgodilo, da bi bil namreč Lazar sam vničil Obilića, vendar je bilo toliko, da na Brankovića čisto nič ni letel sum.

Lazar je zdaj stopil k ponvi, v kateri je zmirom oglje tlelo — bodi-si zarad pečatnega voska za pisma, ali za kako drugo potrebo, — raztergal Amuratovo pismo in na žerjavico del kosec. Ko je bil zgorel poslednji kosec, globoko si oddahne, kakor da bi se kako težko breme bilo zvalilo mu z ledij. „Tako! šepete „nihče ne sme nič vedeti za to?“ Pa oberne se in prime za čelo: „Zdaj, zdaj za-me nastaja čas tako težak, kakor je bil prej. O Bog! moj Bog vendar! pa lastni hčeri, da se sovražite mi in hujskate zeta — zdaj, ko bi imela razganjati bisurmanske trume! Jaz pak — jaz moram biti zadovoljen s kneško razsodbo; kaj vendar bode iz tega, Bog sam védi res to!“

Konji so zmirom bliže perhali in rezgetali. Stražni vodnik je stopil v šotor:

„Knezje, jasni car!“ Pa Lazarja je pretresnilo to oznanilo. „Prav!“ djal je mirnodušen na videz. „Pa Turčin?“ vprašal je.

„Dal sem ga spremiti ven iz taborja, kakor si bil zapovedal!“

„Reci slugi k meni“, rekel je car, „ko pa knezje pridejo, obdaj borišče s svojimi ljudmi, pa po vojvoda pošlji, dvorniki naj me čakajo pred šotorom.“

Vodnik je šel. V taborji je vse živo. Obilićevi in Brankovićeви vojaki si očitajo razpor. Ne morejo se slišati, zato ker so predaleč narazen, zato ker Lazarjeva vojska tabori med njimi, ali vendar si zabavljajo, še vodnikom ne molče. V obeh taborjih jeza mrači obraze vajakom, da si s pestmi žugajo; in da taboré skupaj, prav gotovo bi se spopadli — še hujše nego s sovražnikom svoje domovine: s kervoločnimi bisurmani. Slovane že od nekda j tlačí kletba, ta presneta nesloga. Dobro, da je oboji vojski zapovedano k borišču, kjer bode dvoboj. Vuk Branković pred svojim šotorom od svojih obdan že pripravljen k odjezdu sedi na konji, vojaki ga pa šuntajo. „Tvoja slava je tudi naša slava, vojvod! poderi ga v prah, Obilić ne sme biti nad Brankovićem! Samo zapovej nam, pa prederemo carjev tabor, vidil bodeš, kako se bomo maščevali za-te.“

Pa Branković se je posméhoval tem izdajniškim besedam, priklanjal se na vse strani, hvalil za tako udanost. Ali še se oglašá dobri angelj v njem; pa kmalo mu je spet obličje preletel mrak, kakor čern oblak po jasnem nebu. „Ha, kako vendar lahko se človek zverne v pekel“, misli sam za-se, „ako izpodleti vam z me-

noj vred, potlej potegnem vas pa za seboj vse, pa toliko!“ Obšla ga je groza. Pa čez nekoliko časa je sam sebi djal: — „Ali vendar, ako se mi sreča obnese, pokrijem se potlej s carsko krono“, in zopet se je razjasnilo mu pomračeno obličje; zopet se je začel posme-havati.

Obilić pak ni bil tak. Tudi je bil že pripravljen k odjezdu, ker ga je bil carjev pribočnik poklical. Milan Topličanin pa Ivan Kazančić sta mu bila vsak na eni strani. Vojska ga je izpodbada-la zoper Brankovića, ali on je krotil vojake, — krotil z resnim pogledom in resno besedo. „Serce mi kervavi“, djal je vitezoma, „zato ker vidimo tako neslogo med brati tiste domovine, tiste vere. Oj, ako Bog ne stori res čudeža, umakne se pravoslavna vera bisurmanski, in serbski narod onemore. Oh Vukosava!“ šepče sam za-se, „draga moja žena, zakaj vendar ravno ta pot nisi krotila svoje pravične serdi!“

Otožna sta viteza sterméla pred sé; vojvodova žalost je bila prevzela oba. Pa najpervi se je Kazančić predramil. Zmajal je z glavo, gladil si brado in spregovoril: „No, vojvod, koliko je stava? Ošabni Branković te ne smé zmoči, presneto da ne!“

„Kaj pa, ako me?“ vpraša Obilić, „kaj bode potlej, Ivan — ali veš?“

„Kdo vé, kaj potlej započne ta potuhnjenec“, odgovori Ka-zančić, „ali verjemi mi, vojvod, z večim veseljem bi nažigal bisur-mane, ko njega ne bi vidil v vojski. Veš, take čudne misli imam. Spomnil sem se na Prizren, kako je Branković se kar zmuznil bil iz društva, begal po vertu, in vračaje se napadel mene, ko sem varoval pobratimovo ljubezen. Ni bil tisti priliznjeni Branković, kakor je bil navadno zmirom, ampak zeló razjarjen: razžalil je bil tudi mene. Bajazet je bil tudi na vertu, in Branković je prišel od tiste strani.“

„Nikar!“ skoči mu Obilić nevoljen v besedo. „Vem, kaj misliš reči. Ali rajši molči nego da bi obrekoval vojvoda — slav-nega po domovini.“

„Vojvod!“ vsklikne Topličanin. Začudil se je Obilićeви na-glosti.

„Tiho tiho, Milan!“ djal je vojvod zopet miren, „kaj meniš, da jaz ne poznam Kazančiča? Njegova goreča ljubezen do domo-vine je kriva, če ne, ne bi tako mislil o tacem vojvodu, kakoršen je Branković. Ne ne, le tako nagel pa slavohlepen tudi — je Branković, ali da pa namerja kaj tacega, kar se senjá Kazančiču, to ni res, saj tudi ne more biti!“

„Vojvod! kdo nas je pa mudil tako dolgo, ker — že davno bi bili imeli biti za Balkanom, zato da bi ne onemogel Šiman? — ali menda ne Branković, kaj?“ vpraša zopet Kazančić — še zmirom

ves ognjen: „Ali bi ti nemara rad, da bi hvalil ga? Da bi ga vrag tega potuhnjenca z bisurmanom vred!“

Globoko se je Obilić zamislil. „To ni mogoče“, odmaja z glavo čez nekoliko časa. „Saj je narod že tako dosti nesložen, da se res bojim bodočnosti, ne budimo torej še novih razpertij.“

Kakor v grobu, tako tiho je bilo vse po taborji; carjev pribočnik je prišel Obilića klicat na dvoboj z Brankovićem, kakor so jima bili odločili knezje, car pa dovolil.

„Precej, saj sem že pripravljen!“ djal je bolestno Obilić pribočniku in obernil se k šotoru: „Z Bogom—Vukosava, z Bogom — draga žena, moli za narod, za sveto Serbsko!“ Še k vojakom se je obernil: „Da se zopet vidimo, z Bogom — junaci!“ in odjedil je.

„Zdrav, Bog ti daj srečo, vojvod!“ klicali so za njim.

Pa Vukosava se ni genila iz šotorja. Obilić ni hotel svoje vojske tako razdražiti zoper Brankovića, kakor je bil Branković svojo razdražil zoper Obilića.

Ko je bil carjev pribočnik prišel klicat ga, prišla je Mara iz šotorja. Glasno je začela tožiti: „Tako daleč je prišlo to, da moraš z orožjem svojo čast braniti zoper sorodnega prijatelja?“ Zgrudila se je v naročje možu, ko je bil razsedel konja.

„Ali vsi smo porok za svojega vojvoda“, kričali so najbližnji.

„Le samo eno besedo, pa bode vidil, kako se ponese za-nj!“ vpili so drugi.

„Naj se danes oberne sreča ti, kakorkoli“, šepetala mu je Mara na uho, „ljudstvo ti ostane zmirom zvesto, do tega pa je veliko.“

Branković se je stresel; skor gnjusilo se mu je; obernil se je od nje, zasedel konja in oddirjal, da so ga komaj dohajali spremeljavci.

S strahom je Mara gledala za njim: „Ne zna si sam pomagati; dobro, da sama skerbim za-nj in za-se.“

Vernila se je v šotor, sedla k mizi, na dlan podperla glavo in začela premišljovati.

Zavesa je zašumela. Pa Maro je ustrašil vsak šum; skočila je s stola, ozerla se na stran in nasmejala. Stopil je bil v šotor možki in namuznil se jej. Obraz in pogled je imel prav Judežev.

„No, le bliže, Tomić!“ rekla mu je caričina.

Ta je spustil zaveso in stopil pred Maro, zaupno pokimal z glavó tako, kakor da ne bi bilo nobenega razločka med njo pa med njim; pa saj so zločini vsi bratje si pa sestre, če so visocega ali nizkega rodú, to je vse eno.

„Kako je s Turčinom?“ vpraša ga Mara.

„Vse dobro“, odgovori, „samo —“

„Kaj?“

„Izpustil ga je car, saj mu ni verjel!“

Jezno je Mara udarila z nogo ob tla. „Tega se pa nisem nadjala“, djala je na pol glasno.

„Upokoji se, caričina“, djal je Tomić, „nezaupnost je vendar le vsejana v Lazarjevo serce“.

Globoko se je zamislila Mara; zato ni slišala, kaj je djal Tomić. „Tako pa nič drugače ne“, spregovorila je. Do tega je vse, da bi se ljudstvo ne uhladilo. Tomić!“ obernila se je, „še danes moraš čez Balkan. Vzemi ta-le perstan, pokaži ga Amuratu, saj ti bo verjel. Reci mu, ako nemudoma pride čez Balkan, pa je zmaga potlej gotovo njegova.“

Tomić je začel misliti, če bi šel ali ne.

„No, kaj se obotavljaš?“ upraša ga Mara nesterpljivo, ali s smehom je nadaljevala: „Kedar bode vse v kraji, potlej bomo vidili, Tomić! — če bode tudi tak vitez, kakoršen je sluga.“

„Daj, milostiva!“ vskliknil je ves pokoren Tomić, ter segel po perstanu: „Uren kakor sokol je moj vranec! Predno drugič vtone solnce, doboš odgovor; z vetrom se bodem kosal!“ djal je in z večo častjo, nego je bil stopil v šotor, sklonil koleno, poljubil caričino krilo, potlej pa kar šel. (Konec prihodnjič.)

Jesensko noč med slovenskimi polharji.

(Čertice iz življenja našega naroda.)

I.

Jaz imam eno zvir,
Ki teče ko hudir,
Ima dolge mustafe
Pa hude zobé.

Narodna uganjka.

Bilo je v nedeljo popoldne po keršanskem nauku. Kmečki so se zbrali pri ulnjaku; mirno sedé vlekli iz svojih pipic „korošic“ in pogovore imeli: o letašnji suši, kaj se bode spridilo, kaj si še opomoglo, ako Bog kmalo dežja dá; kako bo pšenica draga in druge reči. Žene pak so sedele in čepale v senci okoli stare žlamborske tepke, pomenkovaje se o kuretini, o prešičih in teličih; vse popoldne jim je jeziček tekkel, in marsiktero žensko so vlekle čez zobé.

Mene se je bila neka čemernost polotila. Celó knjiga me ni mogla razvedriti. Grem torej po stegnih, koder so živino gonili na pašo, brez namena kam in doklej. Na potu pa zalotim odraščeno moško mladino. Eni so skerbno metali in sterkavali krajcarje na klobuk in s klobuka, eni so gledali in s smehom in krikom naznanjali, kdo dobó, eni pak niso marali za igro, ampak so nekoliko stopinj proč sloneli na lesi in pogovarjali se.

Precej zavijem tjekaj. Največ jih je bilo tacih, ki so bili nekdam moji verstniki. „Dobro, da si prišel“, reče mi eden, kterega smo Pavleta imenovali, „mislil sem te iskat iti.“

„Kaj je tacega?“

„Drevi gremo polhe lovit. Včasi si djal, da greš z nami, kedar pojdemo, danes lahko greš, če hočeš, da boš vidil, kako se po noči lové.“

Že od nekdam sem rad gledal v Valvazorji podobo, kako repat hudič z bičem v roci cele kupe polhov v divjem tiru goni po gozdu. Marsikje sem naletel na kaj pisanega o polnih.

Vsacemu pisavcu se je polh in polšja lov poetična zdela, tako da so djali, da si človek te divnosti prav misliti ne more, ako je ni sam skusil. Kranjski Slovenec sem, na dolenskem Kranjskem pod slamnato streho rojen, mislil sem si, pa tega še nisem vidil in sam doživel. Sram naj bi me bilo!

Zató mi je bila prilika prav všečna in priložna, tem bolj ker sem rad zahajal med starikove, koreníčaste in nepopačene Slovence, da bi se med njimi in iz njih navdal pravega narodnega jezika in značaja. Povedali so mi pa, da boše šel stari Terpek in Luka. „Ta dva ti bosta celo noč kvasila in pripovedovala, ako jih boš le hotel poslušati“, rekel mi je Pavle, ki je vedel, da jaz rad nadlegujem za pripovedke in povesti.

Ko se je storil mrak, sešla se je tudi mala družba polharjev za vasjó. Jaz med njimi. Na čelu je bil Mentor polharski, Terpek imenovan po očetu in očetovem očetu. Terpek je mož pri šestdesetih letih, pa terdneji od marsikterega mlajšega.

Že od mladih nog mu je polšja lov in samostrine veliko veselje. Sicer prestavlja mož nekaj počasi svoje dolge noge; malo besedi navadno pride iz njegovih ust, toda kedar po noči v gozdu pri ognji sedí in ima na okoli razstavljené pasti, takrat je zgovern in ne zmanjka mu tako naglo govora. Imel je na rami ozek iz verbovih šibinic spleten koš, poln pasti. Ohlapne hlače so mu urezane po stari kmečki kroji. Še pipice ne smemo pozabiti, ktera Terpku nikdar iz ust ne pride.

Slišavši, da grem tudi jaz na polšjo lov, pokimlje z glavó, kakor ne bi mogel razumeti, kako more človek po noči samo gledat hoditi, kakó se žival lovi.

Že se je jela tema delati; netopirji so bili izlezli iz dupel in nizko letaje iskali živeža. Terpek nas privede v globoko dolino,

po eni strani zaraščeno s tisoč let starimi hrasti in gabri, po eni pa opustošeno do same praproti. Na starem pogorišču se družba ustanovi. Terpek strese svoje samostrine iz koša na tla, razklene vsakej posebej železne klešče in jih namaže od znotraj z gnjilimi hruškami, ki jih je bil medpotoma nabral. Tako so storili tudi drugi.

Terpek jih je učil: „Ti pojdi tje nastavit k razklanemu gabru, tam je gabrica polna, že un teden sem jo ogledaval. Ti Tone pa nastavi na verhu, kjer je želod poln. Za-te Pavle in za polhe, ki bodo po tvoji golti polzéli, obrodila je žir v bukovji nad skalo. Ako Luka pride, naj bo nastavlil v drobnicevem verhu, jaz že ne hodim lahko daleč iz pasti pobirat, zato bom nastavlil tod okoli.“ — Tako je Terpek povelja dajal, svest si svoje moči in oblasti, kakor vojvoda pred bojem. Vsi se razidejo. Terpek nagrabi naročaj pasti in gre tudi nastavljat. Pervo postavi v rogovilo votlega gabra tik luknje, kamor je bila polšica velik kupček želoda, žeri in gabrice nanesla. Tukaj je gotovo eden moj, rekel je Terpek gredé do družega gabra. Derdraje so bežali polhi v dupla, kamor je obsevala Terpkova nažgana terska, ali kedar je ob deblo terčil, poskuša je, ali se bode kaj genilo. Tako prideva zopet na mesto nazaj. Kmaló se zbere vsa družčina. Vsakteri prinese gredoč suhe bersti in jo verže na ogenj, ktereга je bil tudi moj stari Terpek zanetil iz kresilne gobe. Terpek vzdihne, po šegi starih ljudi, vsede se na hlod, natlači pipico tobaka in pravi: „Ravno v tej dolini sva kurila z ranjeim očetom“, prime ogorek in si tobak zažiga, „ko se mi je bilo nekaj čudnega primerilo.“

„Kaj neki?“ pravim jaz, vedoč, da je ta vvod manjega ali večega spomina, kakoršne imajo naši slovenski očetje, stare gerče, noter v sedmo koleno človeškega rodú in tako gosto nabrane, ko „česno na rešti“ ako je dovoljeno po ribniškem priméru govoriti.

Terpek verže v ogenj ogorek, ki ga je doslej vertel in časi malo v pipico podrezal, potegne dva pota posebno veliko dima v usta in pripoveduje: „Ranjki oče moj, Bog jim daj dobro! hodili so tako radi nad polhe, kakor jaz zdaj, če še rajši ne. Jaz sem silil ž njimi, pa so mi zmirom odbijali in rekali: „Ledoma bodi, fanté, le doma, nimaš ne obleke ne obutala, zeblo bi te.“ Na zadnje sem jih bil pa le preprosil in v prvo so me s seboj vzeli, ko sem bil kakih deset let star. Tukaj-le sva kurila, prec tu-le pa je stal votel gaber, — ne vem, kdo ga je posekal — kjer so oče imeli spravljene stare pasti in balto. Merzla burja mi je brila okoli ušes, da nikdar tega in tacega. Oče mi pravijo: „Fant! počeni tje-le v žlambor, tam ni burje, pa se boš ugrel; jaz grem, pa polhe pobere, potlej greva domú.“ Obračam zdaj eno stran k ognju zdaj drugo, pa počeni mi je bilo vroče, po drugi sem zmerzoval, zato res zlezem v žlambor. Mavho in polhe nalovljene pa pustim pri ognju.

Burje uisem čutil v zavetji in ni bilo dolgo, da zadremljem. Zbudi me nekovo mikastenje in terganje. Pogledam iz dupla, in hočem prašati: „Oče! ali greva domú? Pa kako me je bilo strah, ko volka zagledam na mestu očeta pri ognji, ki je pridno tergal in žerl, kar sva bila z očetom nalovila. Nihče ne vé, koliko strahú sem prestal tačas. Ako zavpijem, pravim si, pa še mene ugleda, in Bog me varuj! Da bi bil vrečo branil in polhe, to mi še na misel ni prišlo. Kar ti prileti po sreči očetova balta iz gošče volku za uho, da je strahú ogenj prekobalil, pete pobral in že ga ni bilo.“

Terpek zopet debelo in na dolgo potegne tobakovega dima v usta, prime pipico za vrat, in gleda, kaj bode kdo rekel o tem njegovem spominu. Zasliši se pa ravno tedaj šum, kakor da bi kdo po praproti mežgal v dolino: „Če se od volka meniš, volk pride, pravijo“, reče eden izmed polharjev, „morda res gre“. — „Kje ti bo dan danešnji volk“, odgovori Terpek, „komaj na zimo pride časi kacega kozliča potipat, ali pa po starega zaspanega psa v vas, pa že je vsa gospoda po konci in vsak zna puško nositi. Njega dni je bilo to vse drugače. Moj ranjki oče so zjutraj zgodaj davek plačat nesli, pa so jih sedem izpodili s prelaza. Pojdi jih iskat zdaj, pojdi!“

„Kaj se pripravate? V lasé, če ste že toliko nalovili, da se ne morete pobogati, čegavo bo véliko“, oglasi se vesel starček iz visoke stelje stopivši z mlajšim tovaršem.

„Lej, Luka! hočejo, da si ti volk“, pravi Terpek.

„Raca-buza-céna!“, zarohni starček Luka, „že dvajset manj ko sto let božjo travo v zemljo tlačim, pa mi ni še nihče povedal, da bi bil volk, še moja huda mlada ne; le berž sem ž njim, kdor je to zinil, kar spekli ga bomo.“

Prepustivši svojemu pajdašu, da nastavi polhom, vsede se Luka zraven ognja. Mož je, kakor je sam rekel, dvajset manj ko sto let star — kar grozno rad pové — drobnega obraza, jako nagerbanega čela in svitlih živih oči, ki kažejo zmirom vesel obraz in naznanjajo šaljivega lokavega človeka v stari koži.

Ko zagleda mene, pravi: „Ko bi jaz pisati začel, pa bi verjel da se svet izvežtje, študentje že polhe lové. En-te že veš, kako je prav po novem.“

Dovolj časa sem imel opazovati tu ljudi. Sicer pa sem pre-mišljal sebe in svojo okolico, domislil si marsikak prizor, ki sem ga bral tam ali tam; na zadnje se mi je tudi moj stan romantičen dozdeval. Vedno derdranje, mikastenje in kleščenje po drevji me je domislilo na omenjeno podobo v Valvazorji, kako hudič polhe pase. Zdaj mi je lepa prilika, da izvem, kaj pravijo narodni možjé o tem, mislil sem si in prašal: „Kako je pa tisto, ali verjamete, da hudič polhe goni.“

„To je res, da jih“, odgovori Terpek. „Lejte si no, pa povem eno, kako so moj ded pravili o tem. Doma so bili od Kolpe in so se bili v to puščo priženili; jaz sam ne vem, kaj jim je bilo, menda jih je že babnica, moja stara mati — Bog jej daj nebesa — preslepila, da so šli iz vina na nič. Da moj ranjki oče niso nikoli dalje polhov lovili, kakor do sv. Simon in Juda, in da jaz tudi po tem prazniku nobenega ne maram več ne v past ne v skledo, ne živega ne ubitega, to veste. Tega vam pa še nisem povedal, zakaj. Ranjki moj oče in vsi nekdanji stari ljudje so tako velevali: Vsaka stvar ima kedaj mir in pokoj: pes pri jedi, tič po noči, vsi ljudje v grobu, polh pa po sv. Simon in Judu. Tisti večer pred godom Simon in Juda žene hudič polhe spat; malokteri ostane še kaj časa. Kdor se je hudiča bal in se ni hotel vtikati v njegove reči, tak je že od njega dni v tem času polhe pustil. To se vé, dan danes se ljudje že nobene stvari ne bojé, pa še zlodja ne. — Pri Kolpi si je bil star možec pri stezi, koder so ljudje v malen nosili, kočo postavil, čolnič izdolbel in je prepeljeval ljudi od brega do brega čez Kolpo. Plačevali so mu kaj malega, da je živel, ali v blagu ali v gotovem. Po noči za dnevom svetega Simon in Juda je starec nekaj terdno spal v svoji koči. Prebudi ga romplanje na okno. Gre na uro tipat, polnoči je še le bilo. ‚Kdo se bo zdaj vozil, ljudje spé; menda se mi je senjalo‘, misli mož in se na drugo uho vleže ter zaspi. Kmaló ga zopet tisto bobnanje zbudi. Vstane, odpre lino in jezno praša: ‚Kdo je pa?‘ — ‚Pojdi vozit!‘ oglasi se nekdo, vidil pa ni nikogar, zakaj tema je bila taka, da človek ni vidil, kam stopiti. ‚Kdo bo v tacem vozil, zdaj poštени ljudje spé‘. Rekši zaloputne nevoljen oknice. Menda je bil pa že skop in radospraven, kajti premisli se, sname kučmo s klina, zavije se v plašč, vzame veslo sloneče v kotu in odrine pah pri durih. Zunaj je burja pihala, sneg je prašil, tema pa taka, da nikdar tacega. Pritava do čolniča, odveže verv pri kolu, čaka in gleda, od kod bo stopil kdo v čoln. ‚Na tej strani sem, le-sem vozi‘, oglasi se nekdo na uni strani. Brodnik se vpre in odrine proti uni strani Kerke. V sredi se domisli, da je popred nekaj na okno terkalo, torej je bil gotovo kdo na tem bregu, kako je tedaj, da ga na drugo stran kličejo. Strah ga obide, pa veslá vendar proti drugi strani. Čoln terči na pesek. ‚Le noter, berž, kjer je kdo!‘ pravi čolnar. Tačas pa nekaj zašumi in zaškerblja in zaevili in zdajci je bil čolniček poln skopicema — pa ne ljudi, ampak majhnega, črnega škrata, ki je brodniku noge zadelal do kolen in vse ob njem je žival lazila. Na drugem koncu pa se je vstopilo nekaj tacega, kakor da bi se bil kozel na zadnje noge postavil; dobro se sicer ni razločilo, toliko je pa vidil brodnik, da je nekaj še bolj črnega, kakor noč. Čoln se odrine sam od kraja. ‚Veslaj‘, rekel je kozel, in brodnik je moral tako storiti, ako ni hotel, da njega

in čoln in naložnino Kerka s seboj odnese. Groza ga je bilo pa tako, da mu je kučma v vodo padla, in je še pogrešil ni; jel je moliti tako zvesto, kakor na vernih duš dan. Samega hudirja yoziti in še tisto sitno gomezečo stvar — kaj menite — to je želtavo. Žival je lazila in šumela po čolnu, kakor raki v koprivah. „Kaj ko bi bili to polhi“, misli si brodnik, ko se je bližal svoji koči in mu je zmirom bolj strah upadal. „Halo! plačilo“, pravi stari brodnik, ko se je čolnič naslonil na breg, „zastonj ne vozim nikogar o polnoči, celo ne v taki burji; kdor se rad zastonj vozi, naj pride o poldne“. — „Koliko bi rad?“ praša tisti, ki je bil kozlu podoben. — „Kaj ne, saj so to polhi, ta stvar?“ praša na to brodnik. — „Polhi“, odgovori uni. — „No, kar jih bom ubil, ako udarim po tej živi kopieci, ti mi bodo za plačo“. — „Le udri!“ — Brodnik vzdigne veslo, zamahne in — lop! trešči po golem plohu. Obleti ga strašen puh, da bi ga bilo skoro znak verglo, polhov in hudiča pa že ni bilo nikjer, le ob Kerki po skalovji se je slišalo dleskanje in pokanje, da je brodniku skozi ušesa letelo. — Pa reci človek potlej, da hudič res polhov ne preganja.“

J. Jurčič.

Staroslovensko berilo.

Stvarjenje sveta.

(Iz F. Miklošičevega starosl. berila.)

Ис прѣва сътвори богъ небо и земля. земля же бѣ невѣдѣма и неюстроена. и тьма врѣхоу бездѣны. и доухъ кожнѣи пошлаше са врѣхоу воды. и реуе богъ да бждеть свѣтъ. и бысть свѣтъ. и видѣ богъ свѣтъ, яко добро. и разлжун богъ между свѣтомъ и между тьмоу. и нареуе богъ свѣтъ днь, и тьмъ нареуе ношть. и бысть веуеръ, и бысть за оутра, днь и дннѣ. и реуе богъ да бждеть тврѣдь посрѣдь воды. и да бждеть разлжунжштн между водоу и водоу. и бысть тако. и сътвори богъ тврѣдь. и разлжун богъ между водоу, вже бѣ подѣ тврѣднѣ, и между водоу, вже бѣ надѣ тврѣднѣ. и нареуе богъ тврѣдь небо. и видѣ богъ, яко добро. и бысть веуеръ, и бысть за оутра, днь вѣторый. и реуе богъ да са сънметь вода подѣ небссемь въ сънмѣ и дннѣ, и да са квнтъ соуша. и бысть тако. и сънмѣть са вода, вже подѣ небссемь, въ сънмѣ своу, и квн са соуша. и нареуе богъ соушж земля. а съставы воднѣи нареуе моря.

Literatura in umetnost.

Književnik. Časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku i prirodne znanosti. Uredjuju i izdaju (podporom matice ilirske) Dr. Fr. Rački, V. Jagić, J. Torbar. Godina I. svezak I. U Zagrebu 1864. — Slovstveno polje jugoslovensko, navlasti znanstveno, doslej še ni obrodilo veliko plodov, ki bi v enaki meri blažili ves jugoslovenski narod ter mu pripravljali lepšo in srečnejšo prihodnjost, ker blagotvorni žarki vzajemne ljubezni in složnosti še niso pri vseh Jugoslovenih raztopili ledene skorje domače razcepljenosti, ki grize korenine višemu dušnemu razvitku. S toliko večim veseljem pozdravljamo gori omenjeni časopis, ki ima vsemu jugu služiti za glasilo njegovih znanstvenih prizadev v jezikoslovnem, zgodovinskem in prirodnoznanstvem oziru.

I. svezek je ravno kar prišel na svitlo in obsega na 150 stranéh velike osmerke samo lepo izbrano blago, razun Erjavčevih ‚Vlasie ali trihin‘, sploh jezikoznankega ali zgodovinskega zapopadka. V I. razdelu ‚Nauka‘ prebira g. Jagić prav temeljito in učeno ‚naš pravopis‘, g. Dr. Rački ‚starije izvore za hrvatsku i srbsku poviest srednjega veka‘, g. V. Pacel ‚naglas u rieči hrv. jezika‘; g. Kukuljević pripoveduje o ‚opatici b. d. Marije u Topuskom‘, g. Matković priobčuje nekaj statističnih odlomkov iz Hrvatske, Slavonije in Krajine, g. Erjavec pa popisuje ‚Vlasice ali trihine‘ z ozirom na njih početek in daljši razvitek. — Drugi razdel ‚Kritika‘ je odločen kritičkim preiskavam slovanskih spisov; v njem je naznanjeno in kritično pojasnjeno devetero del, med njimi najboljše in najobširniše: Jirečkovo ‚slovansko pravo‘ po prof. Mesiću, Daničićevi ‚Oblici srbskoga jezika‘ in Berčićev ‚Bukvar starosl. jezika‘ po Jagiću, Kukuljevićeva ‚Borba Hrvatah s Mongoli‘ in Tkalčićeva ‚Povjestnica hrvatska‘ po dru. Račkem itd. — To kratko naznanilo naj služi ‚Književniku‘ za priporočilo tudi pri Slovencih; naj si pridobi med nami prav obilno podpornikov! Cena za vse leto (4 zv.) mu je 5 gld.

Češka žurnalistika. Žurnalistika naših severnih bratov, pa tudi drugo lepoznanstvo in podučno slovstvo se na Češkem od leta do leta lepše razvija in doveršuje; posebno veselo pa se je razcvetelo z novim letom. Vsa znanstva in lepe umetnosti, vse se goji z največo skerbjó, sosebno pa se streže politiki. Naš namen ni in ne more biti po imenu naspočitati vseh časnikov českoslovanskih, katerih vkup se šteje že 48 večih ali manjših samostalnih listov; omeniti hočemo samo, da je med njimi 12 političnih, 3 politično-

humoristični, 6 zabavno-podučnih, 5 znanstvenih gospodarsko-obertnijskih, 3 učiteljski in 5 cerkvenih. H tem gre prišteti še petero československih na Ogerskem in 3 češke v Ameriki. Najiminitniši izmed političnih so veliki dnevnik: Narod (organ gg. Riegerja, Palackega in drugih čeških pervakov), Národní listy, Hlas in Moravská orlice; izmed lepoznavansko-podučnih listov gre prvo mesto prekrasnemu ilustriranemu časniku ‚Zlata Praha‘, ki se je iz Lumira prerodil in, s prelepimi podobami ozaljšan, dvakrat v mesecu v prekrasni veliki obliki izhaja (cena polletna mu je 3 gld. 54 kr. s poštnino vred) in pa ‚Rodinni kroniki‘ tudi ilustriranemu tedniku (cena mu je za pol leta le 2 gld. 90 kr.), ki se moreta oba meriti z najboljšimi enacimi časniki drugih narodov. — Iz prepovedanih političnih ‚humorističnih listov‘ sta se rodila dva enako izverstna časnika politično-humorističnega obsega: Bič s četertletno prilogo ‚Rolničky‘ (poll. cena s poštnino vred 1 gld. 60 kr.) in Blesk (poll. cena 1 gld. 28 kr. ali za vse tri vkup polletno 2 gld. 85 kr.), oba s premnogimi humorističnimi ilustracijami. — Dalje se pripravljajo za izdajo ‚Průmyslník‘ obrazkov časopisov za obertnijstvo, ‚Krok‘ znanstven časnik s posebnim ozirom na potrebe gimn. in realnih šol in še nekteri drugi po raznih stranéh češke dežele.

Občna povestnica ali zgodovina celega svetá.

Spisala narodu slovenskemu Matija Vertovec, fajmošter v Št. Vidu in Miha Verne, stolni prošt v Terstu. V Ljubljani natisnil in založil J. Blaznik 1863. — Pod tem naslovom je prišla dokončno na svitlo obširna zgodovina vsega sveta, ki se je skozi več let pridevala kot poveršna doklada k Novicam. Spisala sta jo sloveča slovenska pisatelja Vertovec in Verne, ki oba že počivata v božjem miru; njuna prelepa in lahko umevna pisava je dobro znana vsem Slovencem, da jej v tej zadevi ni treba še posebnega priporočila. Verh tega je g. založnik obširni knjigi — šteje 62 tiskanih pol — ceno (1 gld. 80 kr.) tako nizko postavil, da utegne tudi v tem oziru postati prava ljudska knjiga. Sezite torej po tej zlata vredni knjigi vsi Slovenci, razgledujte se o njej in učite se iz nje prave človeške vrednosti in modrosti!

* Iz Maribora nam je prišlo sledeče povabilo: „Namenjen sem s pomočjó nekterih mladih pisateljev izdati slovenski lepoznavanski almanah za leto 1864. Prosim tedaj vse domoljube in prijatle slovenskega slovstva, naj mi pripomagajo, da se nabere toliko naročnikov, kolikor jih je potreba, da zabavnik kmalo beli dan zagledati more. Razun pesniškega blaga bode obsegala knjiga sledeče večje sestavke: životopis E. Kulmanove, mlade ruske pesnice (s podobo), novelo ‚Savingrad‘, odlomek iz ‚Romeja in Julije‘, starozgodovinsko povest ‚Plevrat‘, ‚spomin na Bled‘, novelo ‚Angelj

mirú' itd. Cena bode knjižici 80 novč.; nabiravcem naročnikov se daje vsak 11. iztis po verhu.“ J. Zadravski.

* Pod nadpisom „Technisches Polyglott-Onomasticum oder Wörterbuch der Namen der geistlichen, Civil- und Militärwürden und Chargen, der Professionisten, Künstler und Handwerker, der Grade der Bluts- und Eheverwandschaft“ itd. je sestavil duhoven goriške više škofije, g. Jožef Vuk v Gorici, po večletnem trudu obširen besednjak, ki pride v sedmih jezikih (nemško-laškem, francoskem, angleškem, slovenskem, latinskem in gerškem) in v friulskem narečju v 8 vezkih na svitlo. Vsak mesec pride 1 vezek (3 pole) na svitlo in bode veljal 50 nkr. Naročila na to imenitno delo prejemajo vsa vis. čast. škofijstva in bukvarnice v Terstu in v Gorici; rado pa je bode prejemalo tudi Glasnikovo vredništvo na to in na uno delo.

* Iz Zagreba se nam piše med drugim: Tukajšnjemu dnevniku „Pozoru“ so pretergali žilice, da ne sme na svitlo tri mesece. Po trikratni svaritvi je zabranjen in Hrovatje ostanejo zdaj do aprila brez neodvisnega političnega lista. Ako bi pa človek smel verjeti govoricam, rekel bi, da ga v kratkem namesti novi časopis „Pravac“ pod vredništvom g. Mrazovića. — V poslednjih dneh je zagledal svitlobo davno obljubljeni „Niz biserja jugoslavjanskoga“, ki je nam prinesel tudi nekaj slovenskih spisov. Cela knjiga nam je lepo znamenje južne vzajemnosti! L. T.

* Ravno kar so prišle na svitlo sledeče knjige slovenske in hrovaške: 1) Slomšekove Drobtinice za l. 1864 (da nam v kratkem priromajo v Celovec!); 2) Djela Stanka Vraza. I. dio, ki obsega prekrasne Djulabije; 3) „Niz bisera jugoslavjanskoga“, že dolgo pričakovana knjiga; 4) Šimun Posavec, ljudska knjižica. Kmalo se donatisnejo v Jakičevi tiskarni: a) „Babica“ II. del, b) „Restavracija“, novela od Kalinčaka, c) „Evangjelistar“ od dra. Fr. Račkega s bolgarsko glagoljico in d) „Rudoslovje“ od Ž. Vukasovića. — V kratkem pridejo v tej tiskarnici v natis: a) „Robinson Crusoe“ v hrovaškem prevodu s sto slikami, b) „Cvietnjak pobožnosti“, izvorni molitvenik za mladež in c) „starohrvatska čitanka“ za gimnazije od V. Jagića iz pisem bolgarske in hrovaške glagolice in staroslovenske cirilice.

* Našo lepoznavsko literaturo bode obogatila, kakor pišejo Novice, nova pesemska knjiga, namreč „Pesme“ našega visokočislanelega pesnika S. Jenko-ta, ki se je po svojih milih spevnih poezijah že vsem Slovincem močno prikupil. Založbo je prevzel knjigar Giontini v Ljubljani. Da nam kmalo pridejo na svitlo!

Besednik.

Beseda celovške čitavnice. 24. dan minulega mesca ostane za vedne čase z zlatimi čerkami zapisan v zgodovini koroških Slovencev: praznovala je namreč ta dan novo ustanovljena celovška čitavnica svoje rojstvo s prekrasno besedo in s plesom. Obilna množica ljudi, gospodov in kmetov, gospá in gospodičin, iz domačega mesta ter iz bližnjih in daljnih krajev se je znašla pri tej redki slovesnosti, da so bili skoraj do jutra vsi prostori z gostmi prenapolnjeni. Vsaka slovenska dolina na Koroškem je poslala manj ali več namestovavcev, celó iz daljnega Maribora so nas razveselili nekteri gospodje, med njimi sloveča domorodeca, gosp. Dr. Prelog in Dr. Pavlič s čast. rodoljubno gospó W endler-jevo, ki je sosebno povikšala našo slovesnost s svojim premilim petjem in izverstno igro na glasoviru; bodi jej čast in hvala od vseh koroških Slovencev; počastili so našo besedo s svojim dohodom pa tudi nekteri visokočislani gospodje nemškega rodú, med njimi naš deželni poglavar prevzv. g. grof Goës, c. k. deželno-vladni glavar blagor. g. baron Schluga, c. k. namestnijski svetovavec g. žl. Gebell, ki se, da-si ravno nemškega rodú, našega jezika od poli leta sèm s tolikim vspehom uči, da v njem že pesmi zлага — in še več drugih. Slava vsem milim gostém!

Dvorana, s slovanskimi barvami prekrasno okinčana in ozaljšana z gerbovi slovanskih dežel in s podobami slovanskih pervakov: prevzv. g. Strosmajerja, g. Slomšeka, g. Riegerja, dra. Tomana itd. ni mogla obseči obilice gospodov in gospá, katerih so prišle nektere tudi v slovanskih bojah. — Beseda se je pričela ob sedmih. Po kratkem pozdravu v predsednikovem imenu je najprej zadonela krepka Ipavčeva pesem: Budnica in na to je stopil na oder odbornik g. Ferčnik in je pozdravil pričujoče s sledečim govorom:

„Slavna gospôda! Serce se mi veselja širi, ko vidim, da je tolikanj slavna gospôda počastila naša domačo slovesnost. Priserčno Vas pozdravljam, častiti gostje, iskreni rodoljubi, predragi bratje, verli sinovi rek slovanskih: Zile in Drave, Save in Kolpe, Veltave, Labe in Visle; priserčno pozdravljam pa tudi Vas sinove nemškega rodú, ki ste nas razveselili s svojim dohodom k naši danešnji besedi! Ves vesel Vam zakličem: Dobro došli!

Kaj pa pomenja danešnja slovesnost? — Vstanovila se je čitavnica slovanska, rekel bi, na meji zemlje slovenske. Pervikrat se zbiramo slovanski rodoljubi na Koroškem k domači veselici; našemu milemu jeziku se je odperlo prijazno zavetje: to je zna-

meniti pomen današnje veselice. — Sladki naš materni jezik je bil zaničevan in doslej pahnjen iz krogov omikanega sveta. Kdo bi se temu čudil, kvarile so ga leta stoterna; — nikjer ni bilo domači veselici dovoljeno prostora, obema ponuja čitavnica prijazno mestice.

Svoje dni je bil Gorotan večidel zemlja slovenska in njegovi knezi so se slovenski vstanovljali; slovenska imena gor in dolin, rek in potokov, mest in vasi, pa tudi slovenski napis na kamnitem prestolu koroških vojvodov so še dan danes živa priča splošne veljave našega jezika po Gorotanu. Nastopili so časi, naši reči nevgodni; na perste bi bili mogli sešteti možé, ki so ostali zvesti svojemu rodu in niso pozabili, da so sini matere Slave; rajni Gutsman, Jarnik, Ahacel in še drugi ostanejo nam vedno v blagem spominu, ker se svoje revne matere niso sramovali, dasiravno je je vabila k sebi tujka bogato čislana. Bili so plodno seme, ki je s časom veselo pognalo in se čedalje lepše širi in razrašča. — Enaka je bila z našim slovstvom. Pred 20 leti je priromal prvi slovenski časnik čez mejo koroško; znabiti da ni imel 10 naročnikov po vsem Gorotanu, sedaj premoremo Slovenci sedem časnikov — izmed njih dva v Celovcu izhajata in v kratkem nam morebiti še tretji deček priraste. Vsi ti imajo čitateljev in podpore v vseh stanovih. To je naše veselje!

Čemu nam pa je čitavnica? Kaj bomo delali v njej? — V politiko se nikakor ne bomo vtikali; ta ostane zunaj naših prostorov; naj jo le pametno ravnajo oni, katerim gre po dolžnosti. Drugih narodov tudi ne bomo dražili, najmanj pa nemškega, s katerim že tisoče let v sosedstvu in miru živimo. — Slovenci smo od nekdanj bili in bodemo krotke duše. Nekteri plašljivci se bojé naše omike, češ, da postanemo hudobni — nepokojneži. Gospodje! prazen je vaš strah! le neomikanih, sirovih ljudi se je treba bati. Nam so od nekdanj radi očitali, da smo neomikani, pa vendar smo bili pohlevni; še manj se bode nas treba bati, ako se po domače omikamo in po omiki tolikanj krotkejši postanemo. — Bratje! pokazimo svetu, da čitavnica ni nobena pošast! —

Kaj bodemo torej delali v čitavnici?

1. Skerbeli bomo za lastno omiko in za pošteno veselje domače. Grelj se bomo o našem solncu — v prijaznih govorih v domači besedi. Tuje solnce sicer bolj blišči, domače vendar toplejše greje.

2. Sprehajali se bomo in hladili v senci domačih lip; in domače lipe so slovenski časniki, slovensko slovstvo, ki se v najmilšem duha razcveta.

3. Gerlicia v domačem logu najslajše prepeva; tudi za to smo poskerbeli, da se bode prav po gostem glasila in nam serce razveseljevala.

4. Umni vertnar rad pogleda v tuje vertove, da svojega po

njih popravlja in kar v njih koristnega ali lepega najde, tudi v svoj vertič presadi; omislila si je zatorej čitavnica toliko časnikov slovanskih in neslovanskih, da jej v tej zadevi skoraj nima para.

Ali je bilo treba čitavnice? Tega mislim, tega mi ni treba dokazovati, saj smo je vsi preželjno pričakovali. Perva hvala za njeno vstanovitev gre Vam, iskreni domoljubi, ki ste v čisti ljubezni do svojega naroda sprožili to blago misel; priserčno hvalo izrečem tudi Vam slovanski bratje, ki ste se iz prave vzajemnosti iskreno poprijeli te blage misli in z duševno in materijalno podporo pomagali deteku na noge; trikrat hvala in slava našemu presvitlemu cesarju Francu Jožefu, čigar blago serce vse avstrijske narode objema z enako ljubeznijo; hvala in slava pa tudi naši visoki deželni vladi, ki nam je tako naglo uslišala našo ponižno prošnjo.— Živili, slava! — In trikratna gromovita slava je zadonela Nj. Veličanstvu!

Za govorom so se verstile samospev ‚Vlastenka‘, čveterospev ‚Rojakom‘, ‚igra na glasoviru‘, samospev ‚Sarafan‘, arija iz spevoigre ‚Linda‘ in zbori: ‚Domovini‘, ‚Lipa oživljena‘, prelepa skladba našega nadepolnega Tomaževiča; in po vsem slovanskem svetu znani ‚Naprej‘; med petje ste se vpletli tudi dve deklamaciji: ena ‚češka‘ in slovenska ‚stari in novi čas‘.— Pevci in govorniki — vsi so se izverstno obnesli, da so se morale nekatere pesmi ponoviti; od vseh strani jim je donela preglasna hvala. Naj sprejmó za to prekrasno veselico vsi čast. pevci in govorniki, sosebno pa čast. gospa Wandlerjeva in gospoda spevovodja Tomaževič in Vavra našo in vseh Slovencev preserčno zahvalo za njih veliki trud!

Po dokončani besedi je stopil na oder Dr. Pavlič iz Maribora in je s krepkim govorom pozdravil v imenu mariborske čitavnice koroško sestrico na prestari zemlji slovenski. Na to je prebral g. tajnik med radostnimi slava-klici pozdravila in telegrame, ki so dospeli v obilnem številu novorojenki iz Beča, Celja, Gorice, Gradea, Kranja, Ljubljane, Loke, Lvova, Prage, Zagreba, iz Radolice od g. Tomana in z Št. Mohora od g. dek. Levičnika in zaklical ‚slavo!‘ Njih ekscel. grofu Goësu in bl. g. bar. Schlugi, ki sta počastila našo besedo s svojo pričujočnostjo, in na novo je zagermelo trikratno ‚živio‘ in ‚slava‘.

Po besédi se je pričel v dvorani ples, ki je terpel tje blizo svita; po ostalih sobah pa so se verstili prijazni pogovori z veselimi in navdušenimi zdravicami. Vse je bilo veselo in židane volje; vse se je radovalo krasnemu napredku naše reči na Koroškem. Živila!

Temu kratkemu popisu dostavljamo še naznanilo, da je začasni odbor tako-le sestavljen: predsednik je tergovec g. B. Rossbacher, njegov namestnik in tajnik g. inženir Chochołušek, kteremu gre perva zasluga, da se je vstanovila celovška čitavnica,

odborniki so g. mestni kaplan L. Ferčnik in gg. tergovca Čermak in Kos.

V nedeljo 7. februarja napravi naša čitavnica v Vodnikov spomin drugo besedo s plesom.

Glagolitiški napis. V „Slov. Prijatlu“ nahajamo iz Gorice sledeči važni dopis: „Čast. gosp. čerliški dekan so mi te dni (17. decembra 1863) sledeči glagolitiški napis, izrezan iz starega misala svoje cerkve, poslali, ktereга ad literam tako berem:

1583 Miseca Jjuna na 15.

pride k nam v Kamnane (sic) g. škof Vidamski i nas
vižita ta ista dan na svetoga Vida
tako hoti da mu Mašu hrvacki poem
pred vsimi doktori i pred vsim pukom
v crikvi S. Mihela v Kamenah

Ja pre Franceško Vlentić
dalmatin od Raba.

Pristavljene so še nektere besede, v katerih pravi, da je ta misal cerkvi prodal itd. kar pa mi toliko zanimivo. To pa, kar sem tu prepisal, je vsaj toliko omenjenja vredno, ker po tem zvemo, da se je v Kamnji pri Čerličah še 1583, etsi exceptionaliter slovenska maša pela in to vpričo videmskega škofa (oglejskega patrijarha) in vseh tistih, ki so bili ž njim.“

Darila za družbin Koledarček. Kakor je bila lansko leto, odločila je sl. koroška hranilnica v Celovcu družbi sv. Mohora tudi letos 50 goldinarjev kot majhen donesek za dosego družbinih namenov. Da se nakloni slov. pisavcem spet majhena podpora, zato bode podarila družba teh 50 goldinarjev petim najboljšim sestavkom, ki jih prinese družbin Koledarček za l. 1865, vsacemu po 10 gld. Ti sestavki, bodi-si pripovednega ali podučnega obsega, naj bodo kolikor je mogoče kratki in jedernati in naj se pošljejo vsaj do konca mesca aprila t. l., da se berž v natis izročé, ker želi družba vse letošnje bukvice že mesca junija ali vsaj mesca julja razposlati.

Kar se pa tiče treh poprej razpisanih daril (po 100 in po 30 gld.), poteče jim obrok že zadnji dan tekočega mesca, kakor je bilo pri ponovljenem razpisu oznanjeno.

Iz Zagreba. L. T. — Ako se človek dan danes ozre na pojedine narode slovanske, ako premišluje politično in književno gibanje ene in druge veje, to mora zares z radostnim se sercem prepričati, da se vse giblje, vse hrepeni in vzdihla po napredku. Narodi naši so menda spoznali, da ako le en dan deržé roke navskriž, zasači jih hitra prihodnost, ter jim vzame, kar so morebiti marljivo zbirali več let. Kar se nas Slovencev tiče v preteklem letu, mislim, da nam sodba ne bode ostra, kajti vzdigamo se — da, vzdignili smo se v literarni omiki precej visoko. Vstanovljeno je

letos zopet nekaj čitavnic, osnovana je slovenska matica, zaradi katere bodejo gotovo prihodnjiki naši zapisali leto 1863 v zlate bukve slovenske literature. Prijatli! matica nam bode vsa dosedanja naša prizadetja učverstila in okrepila, kajti matica je — duša slovstvena. Zraven vsega tega je zagledalo 68 raznih slov. del v prešlem letu beli dan, kar nam je drugi jasni dokaz o marljivosti slovenskih piscev.

Zastavica.

Stoji mogočen velikan: Zadeneš stvar, ki čarobne
Ne giblje se, ne vklanja, Na svetu je pomembe.
Ko bi mu glavo noč in dan
Prečudna terla sanja.

Narobe beri to ime, Zaslugam se za dar podá,
In čudne glej spremembe: Bedakom pa je zanjka.

J. G. —k.

Kdor prvi ugane to zastavico — zunaj Celovca, sprejme, če želi, g. Marnovo staroslovensko in Janežičevo slovensko slovnico na dar.

Uganjka zastavice v 1. listu.

Veliko je kraljestvo tvoje, Če spet se čerka spremeni,
Res si mogočen gospodar; Razvedri ‚dar‘ mi dušo mojo.
Da vganil sem, da si ti ‚car‘
Podpiral tud' si misli moje.

Spremenim prvo čerko tvojo; Ko enkrat skusim premeniti
In solnce 'z tebe ‚žar‘ rodi; Še čerko prednjo v drugi dve,
Se kaže mi, da vsaki če
Postati ‚star‘ in nihče biti.

V. Kos.

Pervi je omenjeno zastavico uganil: Prešern Karol, realni učenec v Celovcu in je prejel darilo; uganili so jo pa tudi (nekteri v lepih stihih) po redu sledeči gospodje: 1. Žagar Dragotin, uradnik v Ljubljani; 2. Gomilšak Jak., bogoslovec v Gradcu; 3. Šolar Fr., bogoslovec v Ljubljani; 4. Janžek Slavomil, sedmošolec v Mariboru; 5. Ljubič Fr., dijak v novem v mestu; 6. Kos Vekoslav, bogoslovec v Mariboru; 7. Zmazek Fr., šestošolec v Mariboru; 8. Lopan Jak., učitelj na Vranskem; 9. Mencinger Lovro, kaplan pri Stari cerkvi; 10. Geržetič J., duh. na otoku Rabu in še štirje drugi gospodje. — Prosimo čast. slov. pesnikov, da nam pošljejo še več in še terših oréh za mladé zobé!

Listnica.

Kdor se želi še na letašnji Glasnik naročiti — moremo mu tudi s 1. in 2. listom postreči — naj se v kratkem oglasi, ker se bode vprihodnje le toliko iztisov tiskalo, kolikor je gotovih prejemnikov. — 18. vezek „Cvetja“ izide še le konec tekočega mesca. — Pri poslednjem naznanilu (str. 30.) je izostala po pomoti v 7. versti od spodaj: 35 iz mariborskega semenišča.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. Leon.